

ШУДАРГА ЁС,
ХӨГЖИЛ
ДЭВШИЛД

БОДЛОГЫН ШИЙДЭЛ

“ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ШУДАРГА БАЙДЛЫН ТАЛААР АЛБАН ХААГЧДААС АВАХ СУДАЛГАА” – НЫ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот, 2024 он

“ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ШУДАРГА БАЙДЛЫН ТАЛААР АЛБАН ХААГЧДААС АВАХ СУДАЛГАА” – НЫ ТАЙЛАН

Захиалагч: Авлигатай тэмцэх газар

Гүйцэтгэгч: “Бодлогын шийдэл” ТББ

Улаанбаатар хот, 2024 он

Энэхүү тайлан нь “Шударга байдлын үнэлгээ – 2024” судалгааны “Төрийн байгууллагын шударга байдлын талаар албан хаагчдаас авах судалгаа”-ны тайлан юм.

Судалгааны мэдээллийг ашиглахтай холбоотой бүх эрхийг “Авлигатай тэмцэх газар” эзэмшинэ. Тайланд дурдагдаж буй үр дүнг АТГ-аас хараат бус байдлаар гүйцэтгэсэн бөгөөд “Бодлогын шийдэл” ТББ-аас явуулсан судалгаанд оролцогчдын үнэлгээний үр дүнд үндэслэгдсэн болно.

СУДАЛГААНЫ БАГ:

Судалгааны багийн ахлагч: Доктор Ж.Баттулга

Тайлан боловсруулсан: Доктор П.Буяннэмэх

Мэдээлэл цуглуулалтын баг:

Э.Алигармаа
Б.Ариунболд
Ө.Амар
С.Акерке
Г.Анудагий
С.Алданыш
И.Батхишиг
Т.Баяржаргал
Б.Болорням
З.Боргил
Л.Буд
Г.Бадамцэцэг
М.Булганхангай
Л.Баярцэцэг
Б.Буяндэлгэр
Б.Гантөмөр
Д.Дэлгэрцэцэг
Г.Оюун-Эрдэнэ
Г.Ундрах
Б.Нарантуяа
З.Сайнжаргал
И.Мандат
Д.Итгэлмаа
Е.Кумисай
Д.Маралмаа
П.Мөнгөнцэцэг
С.Мөнх-Од
Т.Тасилима
Б.Энхжин
Н.Эрдэнэцэцэг

АГУУЛГА

ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	5
ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ	6
НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ	7
ХУРААНГУЙ.....	1
БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ.....	3
1.1. Судалгааны зорилго.....	3
1.2. Дотоод шударга байдлын үнэлгээний аргачлал	3
1.2.1 Үнэлгээний загвар	3
1.2.2 Үнэлгээний утга.....	3
1.2.3 Үнэлгээг тооцох арга	3
1.3. Судалгааны хамрах хүрээ	5
1.4. Түүврийн хэмжээ	5
1.5. Судалгааны мэдээлэл цуглуулалт, зохион байгуулалт.....	7
БҮЛЭГ 2. ДОТООД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДҮН	9
2.1 Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл.....	9
2.2. ДШБҮ-ний ерөнхий дүн	9
2.2.1 Яамдын ДШБҮ-ний дүн	12
2.2.2 Агентлагуудын ДШБҮ-ний дүн	13
2.2.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын ДШБҮ-ний дүн.....	14
2.3. Соёлын индекс	15
2.3.1 Яамдын соёлын индексийн дүн.....	17
2.3.2 Агентлагуудын соёлын индексийн дүн	17
2.3.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын соёлын индексийн дүн	19
2.4. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	20
2.4.1 Яамдын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн	21
2.4.2 Агентлагуудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн.....	22
2.4.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн	23
2.4.4 Чанарын асуултуудын үр дүн	24
2.5 Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ	26
2.6 ДШБҮ-ний гүйцэтгэл бага байгууллагууд	28
2.6.1 Хамгийн бага үнэлгээ бүхий байгууллагууд	28
2.6.1 ДШБҮ хамгийн ихээр буурсан байгууллагууд	32
БҮЛЭГ 3. МОНГОЛ УЛС ДАХ АВЛИГЫН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛ	34
3.1. Монгол Улс дах авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, шалтгаан	35
3.2. Авлига хамгийн их тархсан институц.....	36
3.3. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дах авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл	37
3.4 Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүн	38
ДҮГНЭЛТ	39
ХАВСРАЛТУУД.....	42

ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар	4
Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах	4
Хүснэгт 3. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл	9
Хүснэгт 4. ДШБҮ-ний дэд үзүүлэлтүүд, төрийн байгууллагуудын төрлөөр, 2024 он	10
Хүснэгт 5. ДШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд	12
Хүснэгт 6. Яамдын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ	12
Хүснэгт 7. Агентлагуудын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ	13
Хүснэгт 8. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ	15
Хүснэгт 9. Яамдын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	17
Хүснэгт 10. Агентлагуудын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	18
Хүснэгт 11. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	19
Хүснэгт 12. Яамдын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	21
Хүснэгт 13. Агентлагуудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	22
Хүснэгт 14. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	23
Хүснэгт 15. Байгууллагын шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхэд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналын нэгтгэл	25
Хүснэгт 16. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, 2022-2024 он	26
Хүснэгт 17. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, 2024	27
Хүснэгт 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, 2024	28
Хүснэгт 19. Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд	28
Хүснэгт 20. Ховд аймгийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд	29
Хүснэгт 21. Биеийн тамир, спортын улсын хорооны ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд	30
Хүснэгт 22. Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд	31
Хүснэгт 23. Ашигт малтмал, газрын тосны газрын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд	32
Хүснэгт 24. ДШБҮ хамгийн их өөрчлөлттэй байгууллагууд	33
Хүснэгт 25. Батлан хамгаалах яамны ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд	34
Хүснэгт 26. Ойн газрын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд	34
Хүснэгт 27. Монгол Улс дахь авлигын үндсэн, шалтгаан нөхцлийн талаарх төсөөлөл	36
Хүснэгт 28. Монгол Улсад авлига их тархсан институц, оноор	36
График 1. ДШБҮ, байгууллагын төрлөөр, дэд үзүүлэлтээр, 2024 он	9
График 2. ДШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр	11
График 3. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор	16
График 4. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр, 2024 он	16
График 5. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор	20
График 6. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр	21
График 7. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан	25
График 9. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр, дүүрэг тус бүрээр	27
График 10. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн байдал, хувиар	35
График 11. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, хувиар	38
График 12. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, хувиар	38
Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар	3

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АТГ	Авлигатай тэмцэх газар
ДШБҮ	Дотоод шударга байдлын үнэлгээ
ЗГ	Засгийн газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
МЦБХ	Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтэс
ШБҮ	Шударга байдлын үнэлгээ
ЭБАТ	Эрх бүхий албан тушаалтан

НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ

“Авлига” гэж Авлигын эсрэг хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д заасныг;

“Шударга байдлын үнэлгээ” гэж тухайн байгууллагын гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээ, авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээнд үндэслэсэн нийт үнэлгээг;

“Шударга байдлын үнэлгээний судалгаа” гэж гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээг хийхээр зохион байгуулж буй судалгааны нийлбэр цогцыг;

“Дотоод шударга байдлын үнэлгээ” гэж тухайн байгууллагад ажиллаж буй албан хаагчдын зүгээс байгууллагынхаа талаар өгч буй нийтлэг үнэлгээг;

“Төрийн үйлчилгээ” гэж төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчаас хууль тогтоомжид заасан чиг үүрэг, бүрэн эрхийн хүрээнд иргэд, бусад байгууллагад үзүүлж буй аливаа үйлчилгээг тус ойлгох юм.

ХУРААНГУЙ

Авлигатай тэмцэх газраас Авлигын тухай хуульд заасны дагуу төрийн байгууллагын шударга байдлын түвшинг 3 багц үзүүлэлтээр тогтмол үнэлж ирсэн. Энэхүү тайланд үнэлгээний 2 дахь багц болох Дотоод шударга байдлын үнэлгээг (ДШБҮ) төрийн захиргааны 81 байгууллагын албан хаагчдын төлөөлөл 2,660 түүврийн нэгжээс асуулгын судалгаагаар тодруулсан үнэлгээний үр дүнг танилцуулж байна. ДШБҮ-г АТГ-ын даргын 2015 оны А/29 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтад заасан “Шударга байдлын үнэлгээний аргачлал”-ын дагуу соёлын индекс, үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс гэсэн 2 дэд үзүүлэлтийн дунджаар тооцсон. Уг 2 дэд үзүүлэлтийн дунджийг тооцоход 7 бүлгийн 26 нэгж үзүүлэлтийг ашиглалаа. Өмнөх хоёр оны судалгааны адил төрийн байгууллагуудын дундаж үнэлгээг тооцоходоо дүүргийн ЗДТГ-ын үнэлгээг оруулаагүй буюу нийслэлийн 9 дүүргийн ЗДТГ-ын үр дүнг тусад нь тооцоолж, танилцуулсан.

2024 онд судалгаанд хамрагдсан 72 төрийн байгууллагуудын дундаж ДШБҮ 81.5 болж өмнөх онтой харьцуулахад 1.8 оноогоор буурч сүүлийн таван жилийн дараалан өсч байсан хандлагыг зогсоосон үр дүн байлаа. Төрийн байгууллагуудын төрлөөр авч үзвэл яам, агентлаг ба аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ харгалзан 1.3, 1.6 ба 2.5 оноогоор тус тус буурсан байв. Эдгээрээс аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын дундаж ДШБҮ хамгийн бага буюу 80.8 оноогоор үнэлэгдсэн байна. Төрийн байгууллагын ДШБҮ-ний эрэмбийн хувьд өмнөх оноос их хэмжээний өөрчлөлттэйгээр жагсаалтын эхний болон сүүлийн 5 байранд орсон байгууллагууд олон байсан ба тайланд түүнд нөлөөлсөн дэд үзүүлэлтүүд, нэгж үзүүлэлтүүдийг нарийвчлан авч үзсэн.

Энэ онд судалгаанд Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар нэмэгдэж орсон нь онцлог байсан бол бусад яамд, агентлаг ба аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудад өөрчлөлт гараагүй. Төрийн байгууллагын төрлүүдийн хувьд яамдын дундаж ДШБҮ 82.6 оноотой, агентлаг ба аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд харгалзан 81.6 ба 80.8 оноогоор тус тус үнэлэгдсэн байна. Энэ онд нийт 72 байгууллагаас 29 байгууллагын үнэлгээ өсч, 2 байгууллагын үнэлгээ бага зэрэг өөрчлөлттэй, үлдсэн 41 байгууллагын үнэлгээ буурсан. Тэгвэл 2022 ба 2023 онд ДШБҮ үнэлгээ өсөлттэй байсан байгууллагын тоо харгалзан 39 ба 41 байсан нь энэ оны үр дүнгээс их зөрүүтэй байна. Судалгаагаар дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ 84 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оноос 0.5 оноогоор буурсан байна.

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан хоёр ерөнхий индексээс соёлын индекс нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексээс багаар үнэлэгдсэн хэвээр байлаа. Тухайбал, соёлын индекс энэ онд 73.9 оноо буюу өмнөх оноос 2.3 оноогоор, удаах индекс 89.3 оноо буюу өмнөх жилээс 1.3 оноогоор тус тус буурсан байв. Уг индексүүдэд хамаарах 7 дэд үзүүлэлтээс байгууллагын дотоод авлигын эсрэг тогтолцоо ба удирдлагын хүсэл эрмэлзэл гэсэн үзүүлэлтүүд хамгийн бага үнэлгээг авсан хэвээр байна. Үнэлгээний 26 нэгж асуултуудаас энэ онд үнэлгээ нь хамгийн ихээр буурсан асуултуудыг авч үзвэл “төрийн алба хаагчид нь албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг (А2)”, “танил талын нөлөөлөлд автдаг (А3)”, “бусдад дарамт шахалт үзүүлдэг (А4)”, “шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгөх (А10)”, “төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал (А14)”, “удирдах алба хаагчдын дунд өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх (А17)”, “удирдах алба хаагчид хууль бус үүрэг даалгавар өгөх (А18)”, “байгууллагад авлигын нөлөө хэр байдаг вэ (А26)” зэрэг асуудлууд байв.

Судалгааны асуулгын хүрээнд үнэлгээний оноонд тооцогдохгүй чанарын асуултуудыг асуусан ба үүнд авлигын тохиолдлын шалтгааныг тодруулсан асуултууд багтсан. Энэ онд мөн Монгол улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг төрийн байгууллагуудын албан хаагчид хэрхэн үнэлж байгааг тодруулах асуултуудыг асуусан. Судалгааны үр дүн өмнөх онуудтай адил буюу судалгаанд оролцогчдын дийлэнх 57.8 хувь нь Монгол улсад авлига авах явдал түгээмэл гэж хариулсан ба шалтгааныг тодруулахад цалин хөлсний хэмжээ бага, амьжиргааны түвшний доогуур байдал; хувь хүний хандлага, ухамсар; хуулийн хэрэгжилт сул, хуулиа мөрддөггүй байдал зэрэг хариултууд дийлэнх хувийг бүрдүүлж байна. Цаашлаад Монгол Улсад авлига хамгийн их тархсан институцийг тодорхойлох асуултад Шүүх, Эрүүл мэндийн байгууллага, Газрын алба, Улс төрийн нам болон Гаалийн байгууллагууд хамгийн өндөр хувьтай хэвээр байна. Судалгаанд оролцогчдоос Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг үнэлэх асуултыг асуухад өмнөх жилүүдтэй адил дунд зэрэг болон үр ашиггүй гэсэн хариултын хувь зонхилж байна. Тухайлбал, албан хаагчдын 17 хувь үр ашигтай ба ихээхэн үр ашигтай, 42 хувь нь үр ашиг дунд зэрэг, 20 хувь үр ашиггүй ба огт үр ашиггүй гэсэн хариултыг өгсөн байлаа.

Тухайн байгууллагын үйл ажиллагааны шударга байдлыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлд хийх шаардлагатай үйл ажиллагааг тодруулах асуултад албан хамгийн өндөр давтамжтай гурван хариулт нь сургалт, сурталчилгаа тогтмол хийдэг байх -22.7 хувь, үйл ажиллагааг ил тод байлгах, мэдээллийг түгээх – 16.9%, цалин хөлс хангамжийг нэмэгдүүлэх – 9.4% зэрэг зүйлс байсан ба эдгээр хариултууд өмнөх оны үнэлгээнд мөн хамгийн их давтамжтай байсан байна. Үүнээс дүгнэхэд эдгээр хүчин зүйлс нь авлигаас сэргийлэхэд байгууллагад хэрэгжүүлэх шаардлагатай үйл ажиллагаа хэвээр байсаар байна.

БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ

1.1. Судалгааны зорилго

Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны багц-2 буюу “Төрийн байгууллагын шударга байдлын талаар албан хаагчдаас авах судалгаа”-ны асуулга, зааврын дагуу мэдээллийг цуглуулах, цуглуулсан мэдээлэлд үндэслэн тооцооллыг хийж, төрийн байгууллагуудын дотоод шударга байдлын үнэлгээний тайланг боловсруулахад энэхүү судалгааны зорилго оршино.

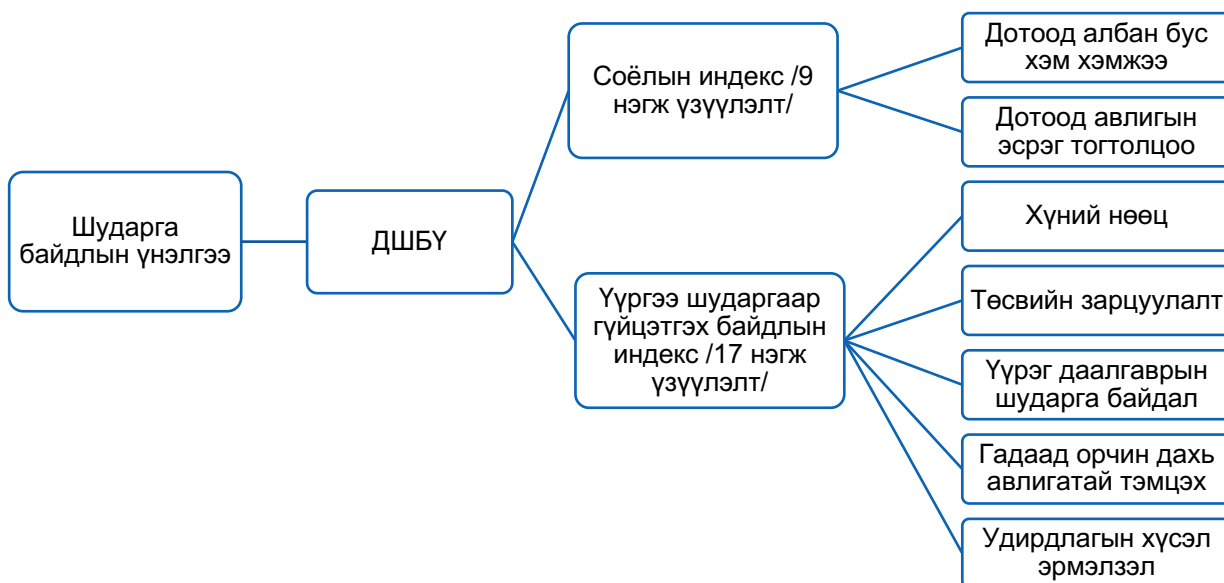
1.2. Дотоод шударга байдлын үнэлгээний аргачлал

Авлигатай тэмцэх газрын даргын 2015 оны А/29 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтад заасан “Шударга байдлын үнэлгээний аргачлал”-ын дагуу дараах загвар, үнэлгээний тооцооллын аргуудыг энэхүү судалгаанд ашиглаж, үнэлгээг тооцсон болно.

1.2.1 Үнэлгээний загвар

Төрийн байгууллагуудын дотоод шударга байдлын үнэлгээ (ДШБҮ)-г тухайн байгууллагын **соёлын индекс** болон **үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн 7** дэд үзүүлэлт, түүнд хамаарах 26 нэгж үзүүлэлт буюу асуултаар тодорхойлсон. Нэгж асуултуудыг хавсралт 1-ээс харна уу.

Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар

1.2.2 Үнэлгээний утга

Шударга байдлын үнэлгээг дээрх үзүүлэлтүүдээр тооцож, байгууллага тус бүрийн хувьд болон улсын дүнгээр (төрийн байгууллагуудын дунджаар) гаргана. Шударга байдлын үнэлгээг **0-100** хүртэлх оноогоор гаргасан бөгөөд үнэлгээний утга **100-тай** тэнцүү бол **хамгийн шударгыг** илэрхийлнэ.

1.2.3 Үнэлгээг тооцох арга

ДШБҮ болон түүнийг бүрдүүлэгч үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг дараах байдлаар тооцно.

Дотоод шударга байдлын үнэлгээ $I_i = (A_i + B_i) / 2$

A_i – Соёлын индексийн оноо

B_i – Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын оноо

Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд ашиглагдаж буй асуулт бүрийг үнэлгээнд үзүүлэлт болгон хамруулах бөгөөд үзүүлэлтийг хариулагчийн хувийн үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах эсхүл байгууллагын үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах гэсэн 2 аргын аль тохирохыг ашиглана.

А. Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох

- 1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шилжүүлэх

1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шударга байдлын үнэлгээний 0-100 хүртэлх хэмжээст шилжүүлэхдээ дараах загварыг баримтална. Тухайн хариулт эерэг утгатай бол 100 оноог, сөрөг утгатай бол 0 оноог өгөх зарчмыг баримтална.

Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар

Хариулт	5 оноо	Шилжүүлэх оноо
Ихээхэн түгээмэл	1	0 эсвэл 100 оноо
Түгээмэл	2	25 эсвэл 75 оноо
Дунд зэрэг	3	50
Бага зэрэг	4	75 эсвэл 25 оноо
Огт байхгүй	5	100 эсвэл 0 оноо

- Үзүүлэлтийн дундаж оноог тооцох

Тухайн байгууллагын судалгаанд оролцсон хүмүүсийн хариулсан онооны байдалд нь үндэслэн байгууллагын дундаж оноог тооцоход дараах томъёог ашиглана.

$$\text{Үзүүлэлтүүдийн дундаж оноо} = \frac{\text{Тухайн үзүүлэлтийн нийт онооны нийлбэр}}{\text{Тухайн судалгаанд хамрагдсан нийт хүний тоо}}$$

В. Байгууллагын үнэлгээгээр тооцох

Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох боломжгүй, давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтийн үнэлгээг гаргахдаа бусад байгууллагатай харьцуулах замаар буюу байгууллагын ерөнхий үнэлгээгээр тооцно.

Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

Байгууллага бүрийн давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулахад тухайн хариултын интервалыг нэг үнэлгээнд шилжүүлэх шаардлагатай ба дараах байдлаар шилжүүлнэ.

Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

Төрөл	Давтамж болон үнийн дүн			
Дотоод шударга байдал	Албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, дүр үнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий эд зүйлс өгсөн тохиолдлын давтамжийг оноожуулах	Албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, дүр үнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий эд зүйлсийн үнийн дүнг оноожуулах 20000₮=20 21000-50000₮=35 51000-100000₮=77 101000-300000₮=205	Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах байдлын үнийн дүнг оноожуулах 200,000₮ хүртэл=200 201,000- 500,000₮=355 501,000-1 сая₮=775 1.1-3.0 сая₮=2050 3.1-5.0 сая₮=4050	Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах/хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдлын давтамжийг оноожуулах Жилд 1 удаа=1 Жилд 2-3 удаа=2.5 Улиралд 1 удаа=4 Сард 1 удаа=12 Сард 2 удаа= 24

	1удаа=1 2удаа=2 3удаа=3 4-5удаа=4.5 6-10удаа=8 11 ба түүнээс дээш удаа=11	301000-500000₮=405 501000-1сая₮=755 1.1-2.0сая₮=1550 2.1-5.0сая₮=3550 5.1-10сая₮=7550 10.1сая₮-өөс дээш=10100	5.1-10.0 сая₮=7550 10.1-20.0сая₮ =15050 20.1- 50.0сая₮=35050 50.1-100 сая₮=75050 110.1сая₮-өөс дээш=110100	Сард 3 болон түүнээс дээш=48
Дунджийг тооцох	Тухайн байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн онооны нийлбэрт үндэслэн тухайн байгууллагын судалгаанд хамрагдсан нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дунджийг дараах томъёогоор олно. Нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дундаж = $\frac{\text{Онооны нийлбэр}}{\text{Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн}}$			
Оноожуулах	Дунджид үндэслэн бусад байгууллагатай жиших замаар байгууллагын давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах бөгөөд дараах томъёогоор олно. <i>Давтамж үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийн оноо=100*(1-Тухайн байгууллагын давтамж(үнийн дүн)-ийн дундаж/USP)</i> USP1= бүх байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн дунджаас тооцсон өсөн нэмэгдэх гамма тархалтын 95%-тай тэнцүү утга буюу тухайн жилд хамгийн өндөр давтамж, үнийн дүн бүхий байгууллагын дундаж			

1.3. Судалгааны хамрах хүрээ

Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд зөвхөн гүйцэтгэх эрх мэдлийн хүрээний байгууллага буюу яам, Засгийн газрын агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ыг хамруулдаг. 2023 оны шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд нийт **81 байгууллага** (яам, агентлаг, аймаг, нийслэл, дүүргийн ЗДТГ)-ыг хамруулсан ба өмнөх оноос ялгаатай нь “Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар” агентлагуудын бүрэлдэхүүнд шинээр орж ирсэн явдал байв.

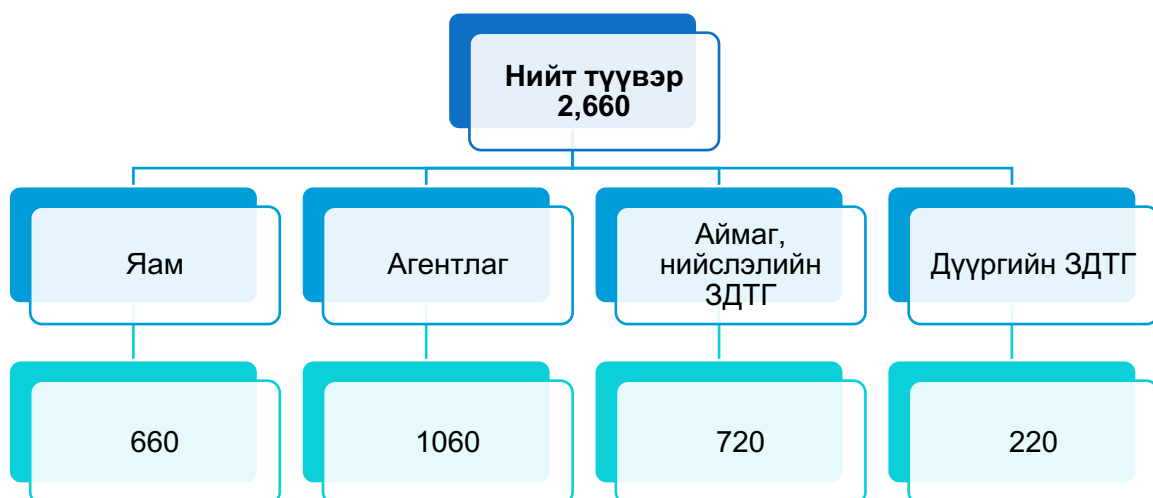
1.4. Түүврийн хэмжээ

Төрийн байгууллагын дотоод шударга байдлын үнэлгээний 16 яам, 34 агентлаг, 21 аймгийн ЗДТГ, Нийслэл, дүүргийн ЗДТГ- 10 нийт 81 байгууллагын 2660 албан хаагчийг хамруулав. Түүврийн хэмжээ, ангиллыг дараах схемээр харуулв. Түүврийн дэлгэрэнгүй ангиллыг

Соёлын индекс	Албан бус хэм хэмжээ	A1. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ ил тод байдлаар гүйцэтгэдэг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?
		A2. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?
		A3. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ ах дүү, танил талынхаа нөлөөнд автдаг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?
		A4. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ бусдад дарамт, шахалт үзүүлж нөлөөлдөг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?
		A5. Танай байгууллагын алба хаагчид албаны мэдээллийг хувийн зорилгоор ашиглах, эсхүл бусдад дамжуулах явдал хэр байдаг гэж та үзэх вэ?
		A6. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүрэгтэй холбоотой этгээдээс нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив, бусад санхүүгийн тусламж авдаг гэдэгт
Авлигын эсрэг тогтолцоо	A7. Танай байгууллага авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээллэгчийг бүрэн хамгаалсан гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	
	A8. Танай байгууллага авлигын зөрчил гаргасан алба хаагчдад холбогдох хариуцлагыг хүлээлгэдэг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
	A9. Танай байгууллагад авлигыг хянах дотоод хяналтын механизм бүрэлдсэн гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	Хүний нөөц	A10. Танай байгууллагад шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгөх явдал хэр түгээмэл байдаг вэ?
		A11. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд та албан тушаал ахих дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд өөрийн удирдах албан тушаалтанд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгсөн тохиолдол бий юу?
		A11.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа өгсөн вэ?

	A11.2 Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээний үнэ өртөгтэй байсан бэ?
	A13. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч болон удирдах албан тушаалтан албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэх зорилгоор мөнгө, үнэ бүхий зүйлс өгч байсан уу?
Төсвийн зарцуулалт	A14. Танай байгууллагад төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал хэр түгээмэл байдаг вэ?
	A15. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол бий юу?
	A15.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа тохиолдсон бэ?
	A15.2 Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээтэй үнэ, өртөгтэй байсан бэ?
	A16. Хэрэв тийм бол төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан нь юу вэ?
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	A17. Танай байгууллагын удирдах алба хаагчдын дунд өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх тохиолдол хэр түгээмэл байдаг вэ?
	A18. Танай байгууллагын удирдах алба хаагчид хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр түгээмэл вэ?
	A19. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таныг албан үүргээ гүйцэтгэж байхад таны удирдах албан тушаалтан танд хууль бус үүрэг даалгавар өгч байсан уу?
	A19.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр олон удаа тохиолдсон бэ?
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	A20. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад хяналт тавих чиг үүрэг бүхий байгууллагын алба хаагчдад та болон таны хамтран ажиллагч, удирдагч вэ?
	A21. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч, удирдах албан тушаалтан албан үүрэгтэйгээ холбоотой бусад талуудаас мөнгө, үнэ бүхий зүйлс авч байсан уу?
Удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл	A22. Танай байгууллагын удирдлагын авлигатай тэмцэх, шударга ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзэлийг та хэрхэн үнэлэх вэ?
	A23. Танай байгууллагын дунд түвшний менежерүүдийн авлигатай тэмцэх, шударга ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзэлийг Та хэрхэн үнэлэх вэ?
	A24. Өмнөх жилийнхтэй харьцуулахад танай байгууллагын авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаа хэрхэн өөрчлөгдсөн гэж та үзэх вэ?
	A25. Танай байгууллага дахь шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхийг тулд нэн тэргүүнд юу хийх шаардлагатай гэж Та үзэж байна вэ?
	A26. Танай байгууллагад авлигын нөлөө хэр байдаг вэ?

Хавсралт 2-д толилуулав.

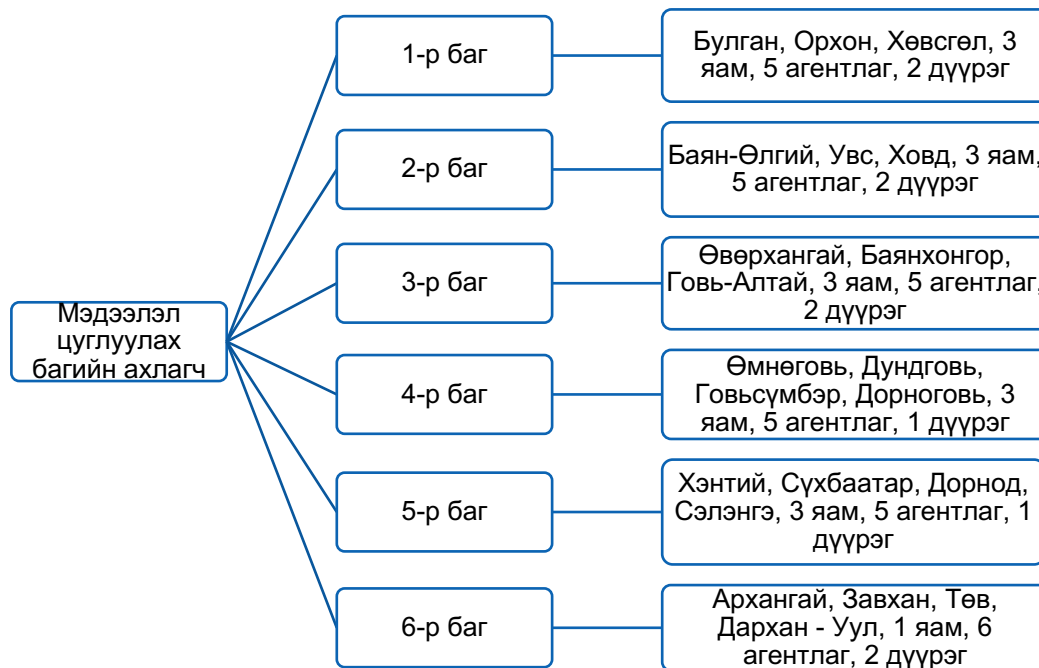

1.5. Судалгааны мэдээлэл цуглуулалт, зохион байгуулалт

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтын ажлыг 2024 оны 07 сарын 01-нээс 202 оны 09 сарын 08-ны хооронд нийт 2 сарын хугацаанд амжилттай зохион байгууллаа. Мэдээлэл цуглуулалтын ажилд Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн хэмжээнд нийт 6 багийн 30 хүн ажилласан.

Судалгааны багийн гишүүн нь судалгаа хэрхэн авах талаарх аргазүйн сургалтад хамрагдаж, мэдээлэл цуглуулах ажлыг талбар дээр нь ажиллан авсан болно. Мөн бид судалгааны тоон мэдээлэл цуглуулалтын үйл явцыг одоо цаг үед үйлчлүүлж буй иргэд, ААН болон өмнө үйлчлүүлсэн иргэд, ААН хуваан мэдээллийг цуглуулсан. Ингэхдээ асуулгын хуудсыг онлайн хэлбэрт шилжүүлэн, тухайн байгууллагын вэбсайт болон тухайн байгууллагын ЭБАТ-аас өмнө үйлчлүүлсэн иргэд, ААН-ийн холбогдох утасны дугаар, мэйл хаяг зэрэг мэдээллийг авч холбогдох зэрэг аргуудыг ашиглалаа.

Схем 1. Мэдээлэл цуглуулах багийн зохион байгуулалт

БҮЛЭГ 2. ДОТООД ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДҮН

2.1 Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

ДШБҮ-ний судалгаанд хамрагдсан албан хаагчдын 24.8 хувь нь төрийн захиргааны төв байгууллага буюу яам, 39.8 хувь нь төрийн захиргааны байгууллага буюу агентлаг, 27.1 хувь нь аймаг нийслэлийн ЗДТГ, 8.3 хувь нь дүүргүүдийн ЗДТГ-ын төлөөлөл байв. Судалгаанд оролцсон албан хаагчдын дийлэнх буюу 45 хувийг 5 хүртэлх жил алба хаасан ажилтнууд бүрдүүлж байв.

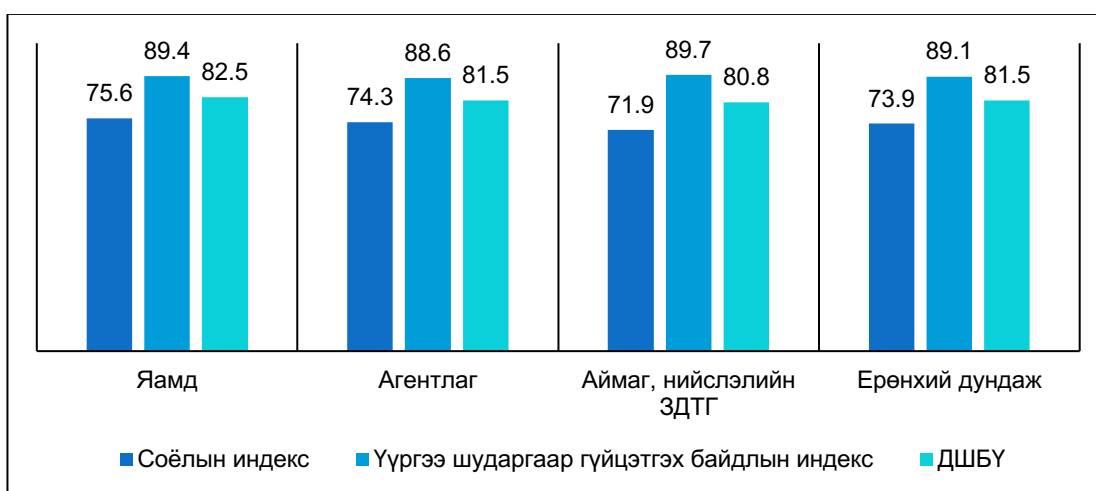
Хүснэгт 3. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

№	Байгууллагад ажилласан жил	Түүвэрт эзлэх хувь
1	20-с дээш жил	8%
2	10-20 жил	22%
3	5-10 жил	26%
4	5 хүртэл жил	45%

2.2. ДШБҮ-ний ерөнхий дүн

Төрийн байгууллагуудын Дотоод шударга байдлын үнэлгээ (ДШБҮ) нь тухайн байгууллагын соёлын индекс ба үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс гэсэн хоёр дэд индекс, түүнд хамаарах 7 дэд үзүүлэлт, 26 нэгж үзүүлэлтүүдийн дунджаар тооцогддог. 2024 онд төрийн байгууллагуудын дундаж ДШБҮ 81.5 болж өмнөх онтой харьцуулахад 1.9 оноогоор буурсан байна. ДШБҮ-г бүрдүүлэгч соёлын индекс ба үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн үнэлгээ энэ онд харгалзан 73.9 ба 89.1 байна. Энэ нь өмнөх оноос харгалзан 2.3 ба 1.4 оноогоор тус тус буурсан үзүүлэлт юм¹. ДШБҮ ба дэд индекс бүрийн энэ оны үнэлгээг төрийн байгууллагуудын төрлөөр ба ерөнхий дунджаар тооцоолсныг дараах графикт харуулав. Яамдын ДШБҮ ба хоёр индексийн утга нь төрийн байгууллагуудын дунджаас дээгүүр байгаа бол агентлаг ба аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ийн хувьд ерөнхий дунджаас дээр, доор, харилцан адилгүй байна.

График 1. ДШБҮ, байгууллагын төрлөөр, дэд үзүүлэлтээр, 2024 он

Дээрх хүснэгтээс харахад соёлын индекс нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексээс доогуур үнэлэгдэж байгаа бөгөөд энэхүү хандлага өмнөх онуудад мөн ажиглагдсан байна.

¹2.3 ба 2.4 дэд бүлгүүдэд энэхүү 2 индексэд хамаарах 7 бүлэг үзүүлэлтийн үнэлгээний үр дүн, түүнд үзүүлсэн нэгж үзүүлэлтийн нөлөөллийг дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

Дээрх хоёр индексийн тооцоололд ашигласан 7 дэд үзүүлэлт бүрийн үнэлгээг төрийн байгууллагуудын ангиллаар дараах хүснэгтэд харуулав. Энд гурван төрлийн байгууллагын хувьд нийтлэг ажиглагдаж буй зүйл нь “авлигын эсрэг хэм хэмжээ” болон “удирдлагын хүсэл эрмэлзэл” гэсэн хоёр үзүүлэлт доогуур үнэлэгдэж байгаа бол “гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх” болон “хүний нөөц” гэсэн хоёр үзүүлэлт өндөр үнэлгээтэй байгаа явдал юм.

Хүснэгт 4. ДШБҮ-ний дэд үзүүлэлтүүд, төрийн байгууллагуудын төрлөөр, 2024 он

Төрийн байгууллагын төрөл	Соёлын индекс		Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс				
	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл
Яам	81.0	70.2	96.9	93.0	86.6	99.3	71.2
Агентлаг	80.9	67.6	95.3	91.4	86.8	98.5	71.1
ЗДТГ	76.0	67.9	96.9	95.4	86.4	96.1	73.6

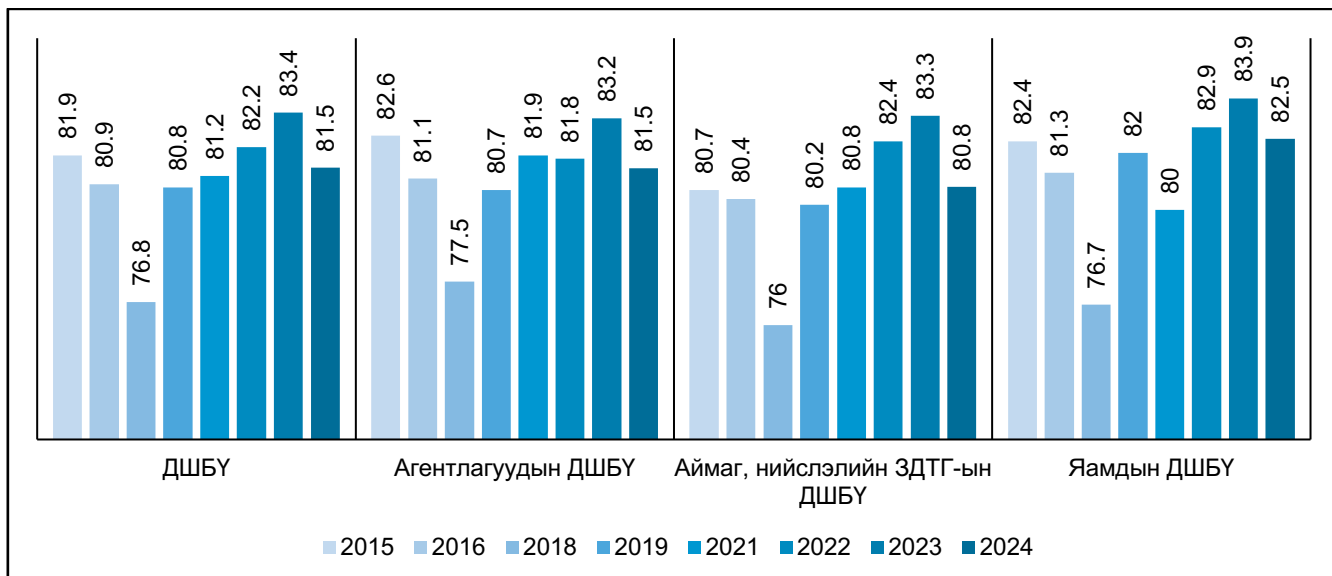
Тайлбар: Онооны дүнг багаас их рүү нь улаанаас, ногоон өнгөөр тэмдэглэсэн байна.

Энэ оны ДШБҮ-ний дүнг өмнөх жилүүдтэй харьцуулахад 2018 оноос хойш тасралтгүй өсч байсан төрийн байгууллагуудын дотоод шударга байдлын үнэлгээ энэ онд буурсан онцлогтой байна (График 2). Төрийн байгууллагуудын ангиллаар харахад аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ бусдаас бага үнэлэгдсэн байна. Яамдын ДШБҮ 2021 оноос дараалан гурван жил өсөлттэй байгаад энэ онд 1.4 оноогоор буурчээ. Агентлагийн хувьд 2022 онд үл ялиг бууралттайг эс тооцвол ерөнхий өсөх хандлагатай байгаад энэ онд өмнөх онтой харьцуулахад 1.7 оноогоор буурсан байна. Харин аймаг нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ таван жилийн дараалсан өсөлтийн дараа 2.5 оноогоор буурсан нь байгууллагын төрлүүд дотроо хамгийн их өөрчлөлт байлаа.

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ хамгийн их буурахад нөлөөлсөн байгууллагууд нь Ховд (↓ 21.1 оноо)², Сүхбаатар (↓ 12.4), Дундговь (↓ 12.2) болон Дорнод (↓ 8.2) аймгийн ЗДТГ-ууд байв. Харин Батлан хамгаалах яамны үнэлгээний бууралт (↓ 16.7) нь яамдын дундаж ДШБҮ-г бууруулахад дийлэнх нөлөөг үзүүлсэн байв. Агентлагуудын хувьд Цаг уур, орчны шинжилгээний газар (↓ 31.0), Ойн газар (↓ 12.5 оноо), Архивын ерөнхий газрууд (↓ 11.2) нь дундаж үнэлгээний бууралтад голлох нөлөөтэй байлаа.

² ↑, ↓ тэмдгүүд ба түүний өмнөх тоон утга нь өмнөх оноос тухайн үзүүлэлт хэдэн оноогоор өссөн ба буурсанг илтгэнэ.

График 2. ДШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр

ДШБҮ-г судалгаанд хамрагдсан 72 байгууллагаар эрэмбэлэн харвал 44 байгууллагын ДШБҮ нь ерөнхий дундаж үнэлгээнээс дээгүүр байна. Энэ онд Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар үнэлгээгээр тэргүүлсэн хэвээр боловч өмнөх жилээс 1.5 оноогоор буурсан байна. Тус агентлагийн үнэлгээний өөрчлөлтөд нөлөөлсөн зүйл нь соёлын индекс 3.8 оноогоор буурсан шалтгаантай байв. Үүнийг асуултаар задлан харвал Жижиг, дунд үйлдвэрийн газрын албан хаагчид нь байгууллагын дотоод авлигын эсрэг механизм ба албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхолоо дээгүүр тавих, бусдын нөлөөлөлд автах байдлуудад өмнөх жилээс бага үнэлгээ өгсөн байна. Хамгийн өндөр үнэлгээ авсан эхний 5 байгууллагад Баянхонгор аймгийн ЗДТГ, Оюуны өмчийн газрууд олон байр дээшилж багтсан байна. Тухайлбал, Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын хувьд алба хаагчид нь удирдлагын хүсэл эрмэлзэл (14 ↑) ба авлигын эсрэг тогтолцоог (22↑) өмнөх жилээс өндөр оноогоор үнэлсэн байлаа. Оюуны өмчийн газарт мөн өмнөх онтой харьцуулахад удирдлагын хүсэл эрмэлзлийг 20 орчим оноогоор, авлигын эсрэг тогтолцооны үзүүлэлтийг 7.2 оноогоор, соёлын индексийн үзүүлэлтүүдийг 6.6 оноогоор илүү үнэлсэн нь тус байгууллагын ДШБҮ-г өндөр гарахад нөлөөлжээ.

Эрэмбийн сүүлийн 5 байгууллагаас Ховд аймгийн ЗДТГ, Цаг уур орчны шинжилгээний газар, Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-уудын хувьд олон байр ухарч гарсан байгаа нь анхаарал татаж байна. Тухайлбал, Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын хувьд үнэлгээнд ашигласан 7 дэд зүүлэлт бүгд бууралттайгаас авлигын эсрэг тогтолцоо (42.8↓) удирдлагын хүсэл эрмэлзэл (43.5↓), төсвийн зарцуулалт (40.5↓), үүрэг даалгаврын шударга байдал (37.4↓) гэсэн нэгж үзүүлэлтүүд их дүнгээр буурсан байна.

Ховд аймгийн ЗДТГ-ын хувьд албан бус хэм хэмжээ (46.2↓), гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх (26.7↓) гэсэн дэд үзүүлэлтүүд өндөр бууралттай байна. Тухайлбал, тус байгууллагын судалгаанд оролцогчид нь албан тушаалтнууд ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ ил тод байх, ашиг сонирхлын зөрчилгүй байх, бусдын нөлөөлөл, дарамт шахалтаас ангид байх зэрэг тал дээр хангалтгүй гэсэн үнэлгээг өгсөн байна. Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээний үр дүнгээс албан бус хэм хэмжээ (14.3↓), авлигын эсрэг тогтолцоо (17.4↓), гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх (18.3↓) зэрэг үзүүлэлтүүд хамгийн өндөр бууралттайгаар үнэлэгдсэн байна. Хамгийн бага үнэлгээтэй байгууллагуудын нарийвчилсан шинжилгээг 2.6 дахь хэсэгт харуулав.

Хүснэгт 5. ДШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	2023 оны эрэмбэ	2024 оны эрэмбэ	2023 оны үнэлгээ	2024 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:						
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	1	1	93.2	91.7	-1.5
2	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	8	2	88.6	89	0.4
3	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	54	3	81.3	89	7.7
4	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	9	4	88.4	88.8	0.4
5	Оюуны өмчийн газар	52	5	82.2	88.1	5.9
Хамгийн бага үнэлгээтэй:						
68	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	62	68	76.9	72	-4.9
69	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	45	69	83	70.6	-12.4
70	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	71	70	69.1	62.1	-7.0
71	Ховд аймгийн ЗДТГ	43	71	83.1	62	-21.1
72	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	37	72	83.8	52.8	-31.0

Дараах хэсгүүдэд төрийн байгууллагын ангилал тус бүрээр ДШБҮ-ний үр дүнг танилцуулав.

2.2.1 Яамдын ДШБҮ-ний дүн

Судалгаанд өмнөх онтой адил 16 яамдын албан тушаалтнуудыг хамруулсан. Яамдын дундаж ДШБҮ 1.4 оноогоор буурч 82.5-д хүрсэн байна. Яамдын 4 нь өмнөх онтой харьцуулахад үнэлгээ өссөн бол 10 яамдын үнэлгээ буурсан байна. 11 яамны үнэлгээ энэ оны дундаж ДШБҮ-ийн түвшнээс өндөр байна.

Өмнөх онд яамдын сүүлийн байранд байсан Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны үнэлгээ хамгийн өндөр дүнгээр өсч энэ онд 3 дугаар байранд, харин өмнөх онд 2-рт эрэмбэлэгдэж байсан Батлан хамгаалах яамны үнэлгээ хамгийн ихээр буюу 16.7 оноогоор буурч сүүлд жагсаж байгаа нь онцлог байна. Бусад яамдын хувьд үнэлгээний эрэмбэд их өөрчлөлт гараагүй буюу яамдын эрэмбийн дээд ба доод хэсгүүдэд бага зэргийн хөдөлгөөн гарсан байна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хувьд соёлын индексийн хоёр дэд үзүүлэлт болох албан бус хэм хэмжээ (14 ↑), авлигын эсрэг тогтолцоо (17.9 ↑) болон үүрэг даалгаврын шударга байдал (21.4↑), төсвийн зарцуулалт (8.2↑) дэд үзүүлэлтүүд өндөр өсөлттэй гарсан байна. Тус байгууллагын албан тушаалтнууд, алба хаагчид нь авлигын эсрэг тогтолцоог бүрдүүлэх, албан үүргээ биелүүлэх, үүрэг ногдуулах явдалд авлига, ашиг сонирхлын шинжтэй үйлдлийг таслан зогсоох, соёлын хэм хэмжээг бүрдүүлэх чиглэлд тодорхой үр дүнд хүрсэн гэж дүгнэж болохоор байна. Батлан хамгаалах яамны хувьд гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх дэд үзүүлэлтээс бусад 6 дэд үзүүлэлтүүд бүгд 15 ба түүнээс дээш оноогоор буурсан (↓) үнэлгээтэй байсан. Цаашид тус яамны хувьд дээрх үнэлгээг өгсөн шалтгааныг тодруулж, дэд үзүүлэлт бүрээр сайжруулах арга замыг төлөвлөж ажиллах нь чухал байна.

Хүснэгт 6. Яамдын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ

№	Байгууллагын нэр	2023	2024	Өөрчлөлт
Яамдын ДШБҮ		83.9	82.5	-1.4
1	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	88.6	89.0	0.4
2	Эдийн засаг хөгжлийн яам	89.9	86.9	-3.0

№	Байгууллагын нэр	2023	2024	Өөрчлөлт
3	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын яам	74.8	86.0	11.2
4	Сангийн яам	85.1	85.7	0.6
5	Соёлын яам	84.6	85.4	0.8
6	Гадаад харилцааны яам	85	85.1	0.07
7	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	84	83.4	-0.6
8	Барилга хот байгуулалтын яам	84.2	83.4	-0.8
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	83.1	83.0	-0.07
10	Эрчим хүчний яам	84.6	82.4	-2.2
11	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	82.7	81.7	-1.0
12	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	83.4	81.4	-2.0
13	Зам, тээвэр хөгжлийн яам	82.9	81.0	-1.9
14	Эрүүл мэндийн яам	79.9	77.9	-2.0
15	Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам	80.7	74.9	-5.7
16	Батлан хамгаалах яам	89.5	72.8	-16.7

2.2.2 Агентлагуудын ДШБҮ-ний дүн

Энэ оны судалгаанд Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар шинээр нэмэгдсэнээр нийт 34 агентлаг хамрагдсан. Агентлагуудын ДШБҮ 81.5 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оноос 1.7 оноогоор буурсан байна³. 16 агентлаг өмнөх үнэлгээгээ сайжруулсан ба 23 агентлагийн үнэлгээ 2024 оны дундаж ДШБҮ-ээс дээгүүр түвшинд байна. Агентлагуудыг эрэмбэлэхэд Жижиг дунд үйлдвэрийн газар хамгийн өндөр үнэлгээтэй буюу өмнөх жилийн байраа хадгалж үлдсэн байна. Харин Оюуны өмчийн газар, Цагдаагийн ерөнхий газар зэрэг агентлагуудын үнэлгээ энэ онд мэдэгдэхүйц сайжирч өмнөх жилийн 23 ба 24 дүгээр байрнаас энэ онд 2 ба 3-рт эрэмбэлэгдэж байна. Эдгээр агентлагуудын үнэлгээний дэд үзүүлэлтүүд бүгд өсөлттэй гарсан. Оюуны өмчийн газрын хувьд удирдлагын хүсэл эрмэлзэлд (20.3↑) өгсөн үнэлгээ, харин Цагдаагийн ерөнхий газрын үүрэг даалгаврын шударга байдлын үнэлгээнүүд (12↑) бусад дэд үзүүлэлтээс харьцангуй өндөр өссөн байна.

Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын үнэлгээ өмнөх оноос үнэмлэхүй буурсан шалтгааныг дэд үзүүлэлтүүдийн бууралтаар өмнө тайлбарласан билээ. Энэ удаа тухайн байгууллагын 20 албан тушаалтнаас байгууллагын шударга ёсыг бэхжүүлж, авлигаас урьдчилан сэргийлэхэд шаардлагатай ажлын талаарх нээлттэй асуултын хариултыг харахад “албан тушаалтнуудад сургалт, сурталчилгааг тогтмол хийх, үйл ажиллагааг нээлттэй ил тод болгох, мэдээллийг түгээх, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах, тендер худалдан авалтыг ил тод нээлттэй болгох, хууль сахиулах, хуулийг баримтлах” зэрэг хариултуудыг өгсөн байна. Өөрөөр хэлбэл, багаар үнэлсэн дэд үзүүлэлтүүдийг сайжруулахад чиглэсэн санал, зөвлөмжийг судалгаанд ороцлогчид дурдсан байна.

Үнэлгээ өмнөх оноос ихээр буурсан бөгөөд эрэмбийн доогуурт жагссан Ойн газар болон Архивын ерөнхий газруудын үнэлгээг задлан шинжлэхэд дараах зүйлс ажиглагдаж байна. Архивын ерөнхий газрын үнэлгээний дэд үзүүлэлтүүд бүгд бууралттайгаас авлигын эсрэг тогтолцоо (20.0↓) болон төсвийн зарцуулалтын (35.2↓) үзүүлэлтүүд өндөр бууралттай байна. Харин Ойн газрын хувьд дийлэнх үзүүлэлтүүд буурснаас төсвийн зарцуулалт (49.2↓) ба үүрэг даалгаврын шударга байдлын үзүүлэлтүүд (26.8↓) ихээр буурсан байна.

Хүснэгт 7. Агентлагуудын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ

№	Байгууллагын нэр	2023	2024	Өөрчлөлт
Агентлагуудын ДШБҮ		83.2	81.6	-1.7
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	93.2	91.7	-1.5

³ Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газрын үнэлгээг хасвал агентлагуудын дундаж ДШБҮ 81.5 оноотой байна.

№	Байгууллагын нэр	2023	2024	Өөрчлөлт
2	Оюуны өмчийн газар	82.2	88.1	5.9
3	Цагдаагийн ерөнхий газар	82.5	88.1	5.6
4	Боловсролын ерөнхий газар	86.9	87.7	0.8
5	Гадаадын иргэн харьяатын газар	87.9	86.9	-1.0
6	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	82.9	86.9	4.0
7	Усны газар	84.5	86.5	2.0
8	Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар	-	86.0	-
9	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	86.8	85.9	-0.9
10	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	82.8	85.8	3.0
11	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	85.2	85.8	0.6
12	Татварын ерөнхий газар	83.9	85.7	1.8
13	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын ерөнхий газар	84.1	85.6	1.5
14	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	83.3	85.5	2.2
15	Газар зохион байгуулалт, геодиз, зураг зүйн газар	89.5	84.7	-4.8
16	Эм, эмнэлэгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	85.0	84.5	-0.5
17	Стандарт, хэмжил зүйн газар	87.1	83.9	-3.2
18	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	88.2	83.7	-4.5
19	Шудрага өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	88.8	83.2	-5.6
20	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар	86.0	82.8	-3.2
21	Соёл урлагийн газар	80.4	82.8	2.4
22	Гаалийн ерөнхий газар	76.7	82.4	5.7
23	Онцгой байдлын ерөнхий газар	88.9	81.7	-7.2
24	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	75.1	81.2	6.1
25	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	76.8	80.7	3.9
26	Мал эмнэлэгийн ерөнхий газар	74.6	80.5	5.9
27	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	83.9	76.8	-7.1
28	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	73.7	75.3	1.6
29	Архивын ерөнхий газар	85.9	74.7	-11.2
30	Ойн газар	86.9	74.4	-12.5
31	Үндэсний геологийн алба	82.0	73.5	-8.5
32	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	76.9	71.9	-5.0
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	69.1	62.1	-7.0
34	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	83.8	52.8	-31.0

2.2.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын ДШБҮ-ний дүн

21 аймаг болон нийслэлийн ЗДТГ-уудын дундаж ДШБҮ нь 80.8 болж өмнөх оноос 2.5 оноогоор буурчээ. ЗДТГ-уудаас 8 нь өмнөх жилийн үнэлгээг сайжруулсан ба нийт 10 аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 2024 оны дундаж ДШБҮ-ээс дээгүүр түвшинд байна. Дийлэнх аймгуудын үнэлгээ буурсан, үнэлгээ нь дундаж ДШБҮ-ээс доогуур байгаа нь төрийн байгууллагуудын дундаж ДШБҮ-д хамгийн их бууруулах нөлөөг үзүүлж байна.

Энэ оны судалгааны үр дүнгээр өмнөх жилд 16-21-р эрэмбүүдэд байсан Баянхонгор, Дорноговь болон Говь-Алтай аймгуудын ЗДТГ-ууд үйл ажиллагаагаа сайжруулснаар ДШБҮ нь өндөр өсөлт үзүүлж, эхний байрууд руу дэвшин орсон байна. Дээрх гурван аймгийн ЗДТГ-ыг үнэлсэн дэд үнэлгээнүүдийн үр дүн харилцан адилгүй байна. Тухайлбал, Баянхонгор аймгийн хувьд авлигын эсрэг тогтолцоо ба удирдлагын хүсэл эрмэлзэлд үнэлгээ өссөн байсныг өмнө дурдсан. Харин Говь-Алтай аймгийн хувьд авлигын эсрэг тогтолцоо (15.5↑), төсвийн зарцуулалт (23.3↑), удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл (8.2↑), албан бус хэм хэмжээ (8.1↑) зэрэг үзүүлэлтүүдийг албан тушаалтнууд өмнөх жилээс илүү өндрөөр үнэлсэн байна. Дорноговь аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээнд хүний нөөц (26.6↑), албан бус хэм хэмжээ (8.1↑), удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл (7.8↑), үүрэг даалгаврын шударга байдал (6.8↑)-ын дэд үзүүлэлтүүд өндөр өсөлттэй байна.

Өмнөх жилд 5-14 дугаар байруудын хооронд эрэмбэлэгдэж байсан Дундговь, Ховд, Сүхбаатар аймгуудын ЗДТГ-ын үнэлгээ хамгийн ихээр буурч энэ оны сүүлийн байруудад байна. Ховд аймгийн ЗДТГ-ын ДШБҮ нь өмнөх оноос үнэмлэхүй буурсан шалтгааныг дэд үзүүлэлтүүдийн бууралтаар өмнө тайлбарласан. Цаашлаад тус байгууллагын албан тушаалтнуудын нээлттэй асуултын хариултыг харахад хувь хүний шударга байдал чухал, сургалт зохион байгуулах шаардлагатай гэж хариулсан байна.

Харин Сүхбаатар аймгийн хувьд бүх дэд үзүүлэлт 6-аас дээш онооны бууралттай, үүнээс гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх (18.3↓), авлигын эсрэг тогтолцоо (17.4↓), албан бус хэм хэмжээ (14.3↓) зэрэг дэд үзүүлэлтүүдийн оноо ихээр буурсан байна. Хамгийн бага үнэлгээтэй гурван асуултыг тодруулбал авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийг мэдээлэгчийг хамгаалдаг байдал, авлигын зөрчилд хариуцлага тооцдог байдал болон авлигыг хянах дотоод механизм зэрэг асуултууд байна. Дундговь аймгийн ЗДТГ мөн адил бүх дэд үзүүлэлтүүдээр буурсан гүйцэтгэлтэй байгаагаас удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл (28.1↓), албан бус хэм, хэмжээ (19.7↓) ба үүрэг даалгаврын шударга байдал (10.0↓) дэд үзүүлэлтийн бууралт өндөр байна. Тус аймгийн үнэлгээний үед хамгийн доод оноотой гурван асуулт нь танил талын нөлөөлөлд автдаг байдал, дээд ба дунд түвшний удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл, эрмэлзэл гэсэн асуултууд байлаа.

Хүснэгт 8. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ-ний эрэмбэ, 2023, 2024 оныг харьцуулсан үнэлгээ

№	Байгууллагын нэр	2023	2024	Өөрчлөлт
	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ	83.3	80.8	-2.5
1	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	81.3	89.1	7.7
2	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	88.4	88.8	0.4
3	Булган аймгийн ЗДТГ	86.4	87.4	1.0
4	Төв аймгийн ЗДТГ	83.6	87.2	3.6
5	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	80.4	87.1	6.7
6	Орхон аймгийн ЗДТГ	89.9	85.9	-4.0
7	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	76.3	85.8	9.5
8	Архангай аймгийн ЗДТГ	85.0	84.5	-0.5
9	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	81.2	83.5	2.3
10	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	87.6	82.2	-5.5
11	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	78.5	80.8	2.3
12	Нийслэлийн ЗДТГ	84.2	80.1	-4.1
13	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	83.1	79.7	-3.4
14	Дорнод аймгийн ЗДТГ	87.4	79.2	-8.2
15	Увс аймгийн ЗДТГ	83.4	79.2	-4.2
16	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	82.4	79.3	-3.3
17	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	86.1	78.3	-7.8
18	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	78.6	78.3	-0.3
19	Завхан аймгийн ЗДТГ	75.7	74.9	-1.1
20	Дундговь аймгийн ЗДТГ	86.7	74.5	-12.2
21	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	83.0	70.6	-12.4
22	Ховд аймгийн ЗДТГ	83.1	62.0	-21.1

2.3. Соёлын индекс

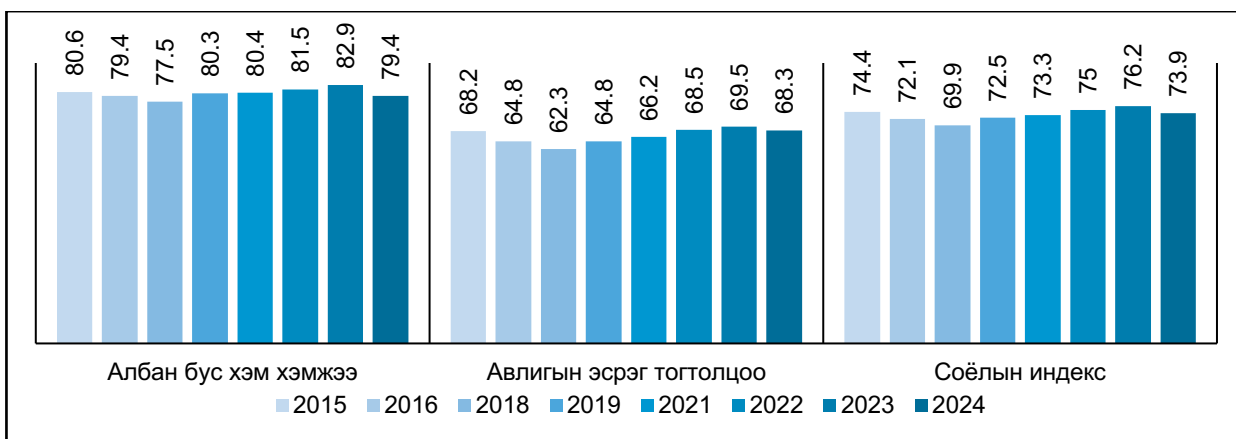
ДШБҮ-г тооцооход ашигласан эхний үзүүлэлт нь соёлын индекс байна. Тус индексийг тооцохдоо **албан бус хэм хэмжээ** болон **авлигын эсрэг тогтолцоо** гэсэн хоёр дэд үзүүлэлт, 9 нэгж үзүүлэлтүүдийг (А1-А9 дугаартай)⁴ ашигласан. Албан бус хэм хэмжээг тухайн байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ авлига, хувийн ашиг

⁴ үнэлгээний асуултуудыг *Хавсралт 1*-ээс харах боломжтой

сонирхлын шинжтэй үйлдлүүд гаргадаг эсэх талаарх асуултуудаар үнэлсэн. Харин байгууллагын авлигын дотоод хяналтын механизм, тогтолцооны талаарх асуултуудаар хоёр дахь дэд үзүүлэлтийг үнэлэв.

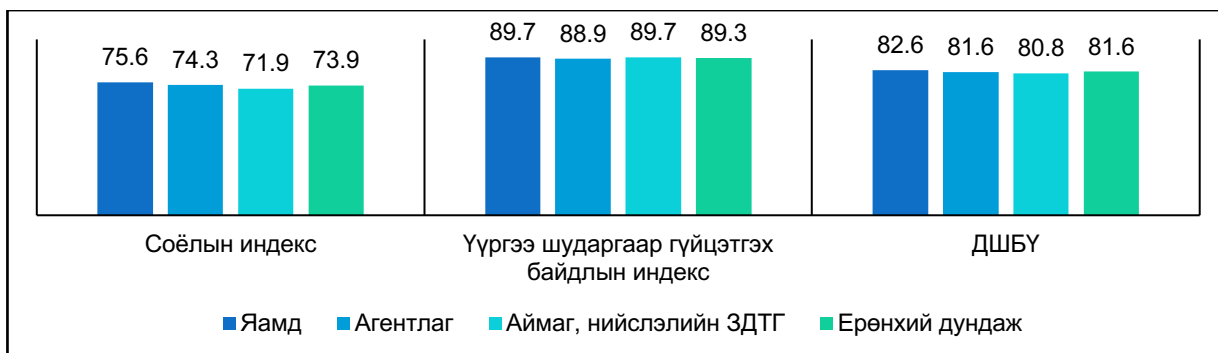
2024 онд төрийн байгууллагуудын соёлын индексийн дундаж үнэлгээ 73.9 болж өмнөх оноос 2.3 оноогоор буурчээ. Үүнийг дэд үзүүлэлтүүдэд задлан харвал албан бус хэм хэмжээний ба авлигын эсрэг тогтолцооны үзүүлэлтүүд харгалзан 3.4 ба 1.2 оноогоор тус тус буурч үнэлэгджээ. Эдгээр хоёр дэд үзүүлэлтэд хамаарах 9 нэгж үзүүлэлтүүд бүгд өмнөх оноос буурсан байна. Тэдгээрээс хамгийн их бууралтыг үзүүлсэн асуултууд нь “төрийн алба хаагчид нь албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг (A2)”, “танил талын нөлөөлөлд автдаг (A3)”, “бусдад дарамт шахалт үзүүлдэг (A4)”, зэрэг асуудлууд байна. Хавсралт 4-өөс соёлын индексийн 9 нэгж үзүүлэлтүүдийн оноо ба өмнөх онтой харьцуулсан өөрчлөлтийг харна уу. Үнэлгээний хандлагын хувьд соёлын индекс, түүний дэд үзүүлэлтүүд 2018 оноос хойш тасралтгүй өсч байсан бол энэ онд бүгд буурсан байдалтай байна.

График 3. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор

Төрийн байгууллагын төрлөөр авч үзвэл яамдын оноо хоёр дэд үзүүлэлт тус бүрээр 2024 оны соёлын индексийн ерөнхий дундаж утгаас дээгүүр байгаа бол аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын хувьд эсрэгээрээ ерөнхий дунджаас доогуур үр дүнгүүдийг харуулжээ. Төрийн байгууллагуудын соёлын индексийн өөрчлөлтийн хувьд агентлаг, яамд болон ЗДТГ-ууд өмнөх оноос харгалзан 1.9, 1.5 ба 3.5 оноогоор тус тус буурчээ.

График 4. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр, 2024 он

2.3.1 Яамдын соёлын индексийн дүн

Яамдын соёлын индексийн хамгийн өндөр үнэлгээг Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам үзүүлсэн бол Батлан хамгаалах яам хамгийн бага үнэлгээтэй бөгөөд өмнөх оноос хамгийн их бууралтыг үзүүлсэн байна (Хүснэгт 9). Өмнөх оноос хамгийн өндөр өсөлттэй Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам (15.9↑) соёлын индексийн дүнгээр яамдаас эхний хоёрт эрэмбэлэгдэж байна. Нийт 16 яамдаас 3 яамны соёлын индекс үзүүлэлт сайжирсан бол 11 яамных буурч, 2 яамных бараг өөрчлөлтгүй үнэлэгджээ. Дээр дурдсан хоёр яамны хувьд дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлтөөр мөн адил хамгийн их ба хамгийн бага өөрчлөлтийн дүнгүүдийг харуулсан байгаа нь онцлог байна.

Хүснэгт 9. Яамдын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллагын нэр	Соёлын индексийн үнэлгээ, 2024	Өөрчлөлт, оноогоор		
			Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс
1	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	85.2	-3.3	7	1.8
2	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын яам	82.5	14	17.9	15.9
3	Эдийн засаг хөгжлийн яам	81.1	-4.5	-3.6	-4
4	Соёлын яам	79.6	-1.8	4.2	1.2
5	Сангийн яам	79.2	0.7	-0.9	-0.2
6	Гадаад харилцааны яам	78	-6.4	4.9	-0.7
7	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	76.3	-0.6	-1.3	-1
8	Барилга хот байгуулалтын яам	75.5	0.1	-0.3	-0.1
9	Эрчим хүчний яам	74.8	-3.3	1.6	-0.9
10	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	74.6	0.1	-1.2	-0.5
11	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	72.4	-2.7	-4	-3.3
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	72.3	-2.6	-3.7	-3.2
13	Зам, тээвэр хөгжлийн яам	71.5	-3.9	0.2	-1.9
14	Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам	70.5	-2.4	-9.5	-6
15	Эрүүл мэндийн яам	68.5	-2.5	-6.7	-4.5
16	Батлан хамгаалах яам	67.4	-16.3	-17.4	-16.8
Яамдын дундаж		75.6	-2.2	-0.8	-1.5

2.3.2 Агентлагуудын соёлын индексийн дүн

Агентлагуудын 2024 оны соёлын индексийн дүн ба өмнөх онтой харьцуулсан өөрчлөлтүүдийг дараах хүснэгтэд харуулав. Нийт 34 агентлагаас 15 нь соёлын индексийн үнэлгээг өмнөх оноос сайжруулсан бол үлдсэн 19 агентлагийн үнэлгээ буурсан байна. Соёлын индексээр тэргүүлж буй Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар, Оюуны өмчийн газрууд ДШБҮ-ийн дүнгээр нийт 72 байгууллагын эхний эрэмбэд багтсан бол Ашигт малтмал газрын тосны газар, Биеийн тамир спортын улсын хороо, Цаг уур орчны шинжилгээний газрууд мөн л нийт эрэмбийн сүүлд байсан. Дурдсан сүүлийн гурван байгууллагаас Биеийн тамир, спортын хорооны дэд үзүүлэлтүүд ба соёлын индексийн үзүүлэлтэд өөрчлөлт бага байгаа нь өмнөх онд ч мөн доогуур үнэлгээ авч байсныг илтгэнэ.

Оюуны өмчийн газар (6.6↑), Цагдаагийн ерөнхий газруудын (6.3↑) соёлын индекс ба дэд үзүүлэлтүүдийн өсөлтүүд хамгийн өндөр бөгөөд энэ оны соёлын индексийн үнэлгээгээр агентлагуудыг тэргүүлж байна. Хамгийн өндөр үнэлгээтэй Жижиг, дунд үйлдвэрийн газрын (3.8↓) хувьд дэд үзүүлэлтүүд ба индексийн үнэлгээ өмнөх жилээс багагүй оноогоор буурсан

байна. Үүний шалтгаан нь үнэлгээнд оролцогчид тус байгууллагын албан хаагчид албан үүргээ ил тод гүйцэтгэдэг, хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг, үүргээ гүйцэтгэхэд дарамт, шахалт үзүүлдэг, авлигын эсрэг тогтолцоо зэрэг асуултуудад доогуур үнэлгээ өгсөнтэй холбоотой байна.

Соёлын индекс ба бүх дэд үзүүлэлтүүд бууралттай Цаг, уур орчны шинжилгээний газар хамгийн бага үнэлгээтэй байгаа бол Онцгой байдлын ерөнхий газар ба Архивын ерөнхий газруудын авлигын эсрэг тогтолцоо ба соёлын индексийн үнэлгээ хамгийн өндөр бууралттай агентлагуудын тоонд орж байна.

Хүснэгт 10. Агентлагуудын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллагын нэр	Соёлын индексийн үнэлгээ	Өөрчлөлт, оноогоор		
			Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	86.4	-3.1	-4.5	-3.8
2	Цагдаагийн ерөнхий газар	82.5	5.9	6.6	6.3
3	Оюуны өмчийн газар	82.4	6.2	7.2	6.6
4	Боловсролын ерөнхий газар	81.5	0.2	1.2	0.6
5	Гадаадын иргэн харьяатын газар	80.2	-1.5	-2.4	-2.0
6	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	80.1	2.2	7.2	4.7
7	Стандарт, хэмжил зүйн газар	79.8	-5.5	3.2	-1.2
8	Усны газар	79.5	-1.9	7.1	2.6
9	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын ерөнхий газар	79.2	-2.0	3.6	0.8
10	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	79.1	-1.8	0.6	-0.6
11	Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар	78.8			
12	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	78.7	4.7	5.9	5.3
13	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	78.7	0.8	-0.2	0.3
14	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	78.7	-0.1	3.3	1.6
15	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	78.2	-2.3	-10.2	-6.3
16	Татварын ерөнхий газар	78.0	4.8	-0.2	2.3
17	Шудрага өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	77.0	-2.4	-9.5	-5.9
18	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	76.9	4.8	4.1	4.4
19	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар	76.9	-3.9	-2.2	-3.1
20	Эм, эмнэлэгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	76.5	-3.1	-2.7	-3.0
21	Онцгой байдлын ерөнхий газар	75.6	-7.1	-14.6	-10.9
22	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	75.6	-6.7	-2.2	-4.4
23	Соёл урлагийн газар	73.2	3.7	1.2	2.5
24	Гаалийн ерөнхий газар	73.1	2.6	14.4	8.5
25	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	71.7	2.5	5.6	4.1
26	Ойн газар	71.3	-8.4	-8.5	-8.4
27	Мал эмнэлэгийн ерөнхий газар	69.6	-0.3	6.7	3.1
28	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	66.2	-7.2	-10.8	-9.0
29	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	65.9	2.8	-3.5	-0.3
30	Архивын ерөнхий газар	64.9	-6.3	-20.0	-13.2
31	Үндэсний геологийн алба	63.6	-16.3	-3.3	-9.9
32	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	60.3	-9.8	-5.9	-7.9
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	59.1	-1.9	0.0	-1.0
34	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	46.0	-15.9	-42.8	-29.3
Агентлагуудын дундаж		74.3	-2.0	-1.8	-1.8

Цаг, уур орчны шинжилгээний газар нь ДШБҮ-ийн үнэлгээгээр мөн хамгийн сүүлд эрэмбэлэгдэж байгааг болон нөлөөлсөн хүчин зүйлсийн талаар өмнөх 2.1 хэсэгт тайлбарласан. Харин Архивын ерөнхий газрын хувьд тухайн байгууллага авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн мэдээлэгчийг бүрэн хамгаалсан (А6) эсэхэд 50 оноо, авлигыг хянах дотоод механизм бүрэлдсэн (А8) эсэхэд 43 оноо, авлигын зөрчилд хариуцлага тооцдог (А7)

эсэхэд 60 оноо өгсөн байгаа нь цаашид анхаарах асуудал болж байна. Албан бус хэм хэмжээний үнэлгээ хамгийн ихээр буурсан Үндэсний геологийн албаны холбогдох нэгж үзүүлэлтүүдийг харвал албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлыг дээгүүр тавьдаг, бусдад дарамт шахалт үзүүлдэг зэрэг асуултуудад 60-аас доош оноо өгсөн байна.

2.3.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын соёлын индексийн дүн

2024 оны судалгаагаар аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын соёлын индекс бусад байгууллагын төрөлтэй харьцуулахад хамгийн их буурсан буюу өмнөх онтой харьцуулахад 3.8 оноогоор бага үнэлэгдсэн. Өмнөх яам ба агентлагуудтай харьцуулахад аймгуудын ЗДТГ-ын соёлын индексийн холбогдох үзүүлэлтүүд өмнөх оноос 10-аас дээш оноогоор буурсан тохиолдол олон байна. Мөн авлигын эсрэг тогтолцооны үзүүлэлтийн өөрчлөлтөөс харахад 10-аас дээш оноогоор өсөж үнэлэгдсэн байгууллагууд ч мөн цөөнгүй байна.

Баянхонгор, Говьсүмбэр аймгуудын ЗДТГ нь ДШБҮ-ийн дүнгээр нийт 72 байгууллагын эхний эрэмбүүдэд орж байсан бол соёлын индексийн хувьд мөн тэргүүлж байна. Нөгөө талаас Сүхбаатар ба Ховд аймгууд ДШБҮ-ээр болон соёлын индексээр сүүлийн байруудад бичигдсэн байна. Баянхонгор, Булган, Төв ба Орхон аймгуудын ЗДТГ байгууллагын авлигын эсрэг тогтолцоо, түүний үйл ажиллагаанд анхаарч ажилласанаар үнэлгээг өсгөж чадсан байгаа бол Дорноговь, Говь-Алтай аймгуудын ЗДТГ алба хаагчид нь ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ шударга, ашиг сонирхлын зөрчил, дарамт, нөлөөллөөс ангид ажиллах соёлын хэм хэмжээг бүрдүүлж ажилласан нь харагдаж байна.

Хүснэгт 11. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллагын нэр	Соёлын индексийн үнэлгээ	Өөрчлөлт, оноогоор		
			Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс
1	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	86.2	7.9	22.0	15.0
2	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	83.8	-2.1	2.4	0.2
3	Булган аймгийн ЗДТГ	83.3	-2.9	10.8	4.0
4	Төв аймгийн ЗДТГ	80.5	-1.9	10.8	4.4
5	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	79.6	8.1	1.5	4.9
6	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	79.0	8.1	15.5	11.7
7	Орхон аймгийн ЗДТГ	78.8	-4.0	-7.8	-5.9
8	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	76.3	3.3	3.3	3.3
9	Архангай аймгийн ЗДТГ	76.3	-2.4	-5.5	-3.9
10	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	72.8	-8.8	-9.1	-9.0
11	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	72.4	-2.7	3.4	0.4
12	Нийслэлийн ЗДТГ	72.1	-1.1	-8.3	-4.7
13	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	71.8	5.0	1.2	3.1
14	Дорнод аймгийн ЗДТГ	68.2	-8.7	-18.2	-13.4
15	Увс аймгийн ЗДТГ	67.7	-1.0	-14.1	-7.6
16	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	67.4	-4.0	2.8	-0.6
17	Завхан аймгийн ЗДТГ	66.6	0.9	0.8	0.8
18	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	66.0	-27.2	8.1	-9.5
19	Дундговь аймгийн ЗДТГ	65.2	-19.7	-8.8	-14.2
20	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	65.1	-33.0	4.5	-14.2
21	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	59.1	-14.3	-17.4	-15.9
22	Ховд аймгийн ЗДТГ	44.6	-46.2	-14.4	-30.4
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд		71.9	-6.7	-0.7	-3.8

Соёлын индексийн хоёр дэд үзүүлэлт бүрээр их бууралттай, индексийн үнэлгээ доогуур байгаа Дорнод, Дундговь, Сүхбаатар, Ховд зэрэг аймгуудын ЗДТГ байгууллага дахь авлига, шударга байдалтай холбогдох соёлын хэм хэмжээг сайжруулах, мөрдүүлж ажиллахад онцгой анхаарал хандуулах шаардлагатай байна. Өмнөх хэсгүүдэд дурдаагүй учир Өмнөговь аймгийн албан бус хэм хэмжээний үзүүлэлтийн огцом бууралтын шалтгааныг авч үзвэл “төрийн алба хаагчид нь албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг (A2)”, “танил талын нөлөөлөлд автдаг (A3)”, “бусдад дарамт шахалт үзүүлдэг (A4)” зэрэг нэгж асуултуудад 20 орчим оноо авсан нь нөлөөлж байна.

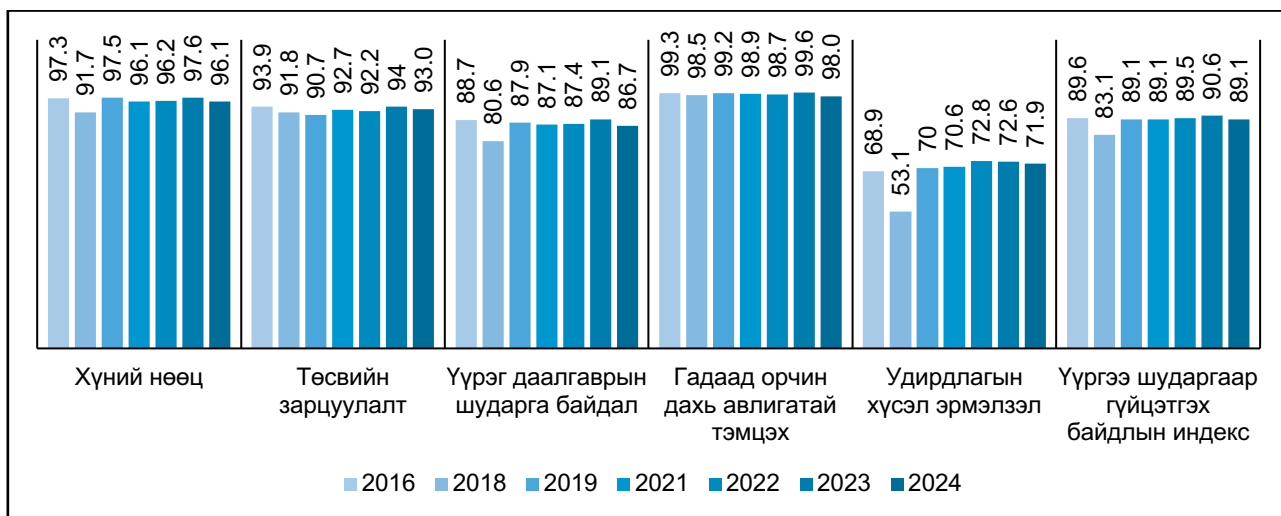
2.4. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс

ДШБҮ-ний тооцоололд ашиглагдаж буй хоёр дахь индекс нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс байна. Энэ индексийг тооцоход **хүний нөөц, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдал, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх тогтолцоо, удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл** зэрэг 5 дэд үзүүлэлт, 17 нэгж үзүүлэлтүүдийг (A10-A26 дугаартай) ашигласан.

2024 онд төрийн байгууллагуудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дундаж үнэлгээ 89.3 болж өмнөх оноос 1.3 оноогоор буурсан байна. Тус индексийн бүрэлдэхүүн дэд үзүүлэлтүүд бүгд буурч, үүнээс хамгийн их өөрчлөлттэй нь үүрэг даалгаврын шударга байдлын дэд үзүүлэлт байна. Энэхүү үзүүлэлт нь өмнөх оноос 2.4 оноогоор буурч 86.7 оноогоор үнэлэгдсэн байна. Энэ онд удирдлагын хүсэл эрмэлзэлийг илэрхийлэх үзүүлэлт мөн бусад үзүүлэлтүүдээс хамгийн багаар үнэлэгдсэн хэвээр байна.

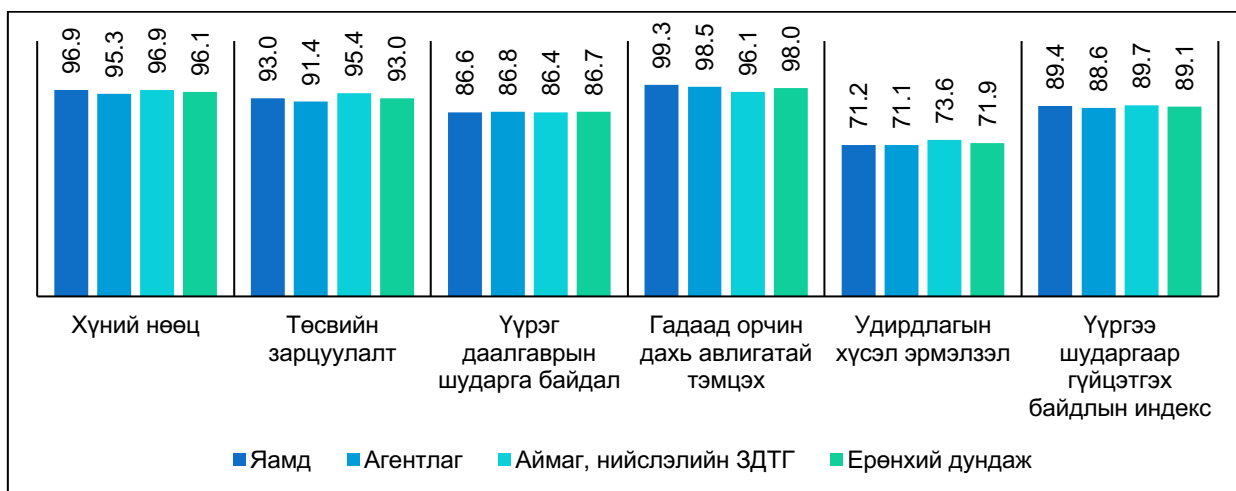
Тус индексийн тооцоололд ашиглаж буй нэгж үзүүлэлтүүдээс 6 үзүүлэлт бага зэргийн өсөлттэй байгаа бол үлдсэн үзүүлэлт бүгд өмнөх жилээс доогуур үнэлэгдсэн байна. Үүнээс хамгийн их буурсан үнэлгээ авсан нь “шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгөх (A10)”, “төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал (A14)”, “удирдах алба хаагчдын дунд өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх (A17)”, “удирдах алба хаагчид хууль бус үүрэг даалгавар өгөх (A18)”, “байгууллагад авлигын нөлөө хэр байдаг вэ (A26)” зэрэг асуудлууд байв. Хавсралт 5-өөс үүргээ шударгаар биелүүлэх байдлын индексийн 17 нэгж үзүүлэлтүүдийн оноо ба өмнөх онтой харьцуулсан өөрчлөлтийг харна уу.

График 5. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор

Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийг байгууллагын төрлөөр ангилан авч үзэхэд өмнөх оны үр дүнгээс төдийлөн зөрүүгүй байна. Тухайлбал яамдын хувьд удирдлагын хүсэл эрмэлзлээс бусад дэд үзүүлэлтүүд нь ерөнхий дунджаас дээгүүр байна. Агентлаг ба ЗДТГ-уудын дэд үзүүлэлтүүд нь ерөнхий дунджаас дээр, доор, харилцан адилгүй байгаа нь өмнөх оны үр дүнтэй адил хандлагатай байна. Дэд үзүүлэлтүүдээс үүрэг даалгаврын шударга байдлын үзүүлэлт хамгийн ихээр буурсан ба яам, агентлаг ба ЗДТГ-уудын хувьд нийтлэгээр буурсан байгаа нь анхаарал татахаар байна. Тухайлбал, тус дэд үзүүлэлтээр ЗДТГ-ын оноо 3.5-аар, агентлаг 2.3-аар, яам 1.3-аар тус тус өмнөх оноос буурчээ. Түүнчлэн 2024 онд гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх газрын нийт дундаж үнэлгээ 1.6-аар буурсан ба үүнд ЗДТГ-ын харгалзах үнэлгээ 3.8-аар буурсан нь их нөлөөлж байна.

График 6. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр

2.4.1 Яамдын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн

Яамдын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн хамгийн өндөр ба хамгийн бага үнэлгээг мөн л Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам болон Батлан хамгаалах яам авсан байна. Өмнөх оноос хамгийн өндөр өсөлттэй нь Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам бөгөөд таван үзүүлэлтийн хоёрт нь хамгийн өндөр өсөлтийг үзүүлсэн байна. Нийт 16 яамдаас 7 яамны индекс өссөн байгаа нь өмнөх соёлын индексийн өөрчлөлттэй харьцуулахад эерэг үр дүн байна. Батлан хамгаалах яамны хувьд бүх дэд үзүүлэлтээр хамгийн их бууралттай байгаа нь соёлын индексийн өөрчлөлтийн үр дүнтэй адил байна.

Хүснэгт 12. Яамдын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллагын нэр	Өөрчлөлт, оноогоор					
		Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс
1	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	-1.2	-1.0	-3.9	-	1.6	-0.9
2	Эдийн засаг хөгжлийн яам	-1.9	1.2	-2.5	-	-6.1	-1.9
3	Сангийн яам	-0.1	2.4	4.2	-1.0	1.2	1.3
4	Гадаад харилцааны яам	-0.5	3.2	-1.2	-	2.6	0.8
5	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	-	-2.6	3.3	-	1.6	0.5

6	Барилга хот байгуулалтын яам	-1.7	-3.7	-5.8	-	2.7	-1.7
7	Соёлын яам	-1.4	3.1	3.6	-	-3.2	0.4
8	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	-0.5	1.2	6.2	-	-0.4	1.3
9	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	0.1	4.5	-2.3	-1.0	-1.7	-
10	Зам, тээвэр хөгжлийн яам	-1.1	-6.2	-4.0	-	1.7	-2.0
11	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	-1.3	-5.7	-1.6	-	5.7	-0.6
12	Эрчим хүчний яам	-2.5	-0.6	-4.5	-	-9.3	-3.3
13	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын яам	2.2	8.2	21.4	-	0.4	6.4
14	Эрүүл мэндийн яам	3.5	3.2	-2.2	-	-2.1	0.5
15	Байгал орчин аялал жуулчлалын яам	-0.9	-8.8	-10.9	-1.0	-5.8	-5.5
16	Батлан хамгаалах яам	-19.6	-24.4	-19.7	-6.7	-13.4	-16.7
Яамдын дундаж		-1.7	-1.6	-1.3	-0.6	-1.5	-1.3

2.4.2 Агентлагуудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн

Дараах хүснэгтэд агентлагуудыг үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн оноогоор жагсааж, түүнд хамаарах дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлтийг харуулав. 2024 онд 18 агентлагийн үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн өсч, 14 байгууллагынх буурсан байна. Уг индексийн оноогоор агентлагуудыг эрэмбэлэхэд хамгийн өндөр ба хамгийн бага дүнтэй агентлагуудын нэрс өмнөх соёлын индексийн эрэмбэтэй адил байна. Энэ нь эдгээр хоёр индекс хоорондоо хамааралтай буюу соёлын хэм хэмжээ, авлигын эсрэг тогтолцоог сайн бүрдүүлсэн байгууллагууд төдийчинээ хүний нөөц, төсөв, үүргээ биелүүлэх, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх, авлигын эсрэг удирдлагын хүсэл эрмэлзэл өндөр байх боломжтой гэсэн таамаглал дэвшүүлэхэд хүргэж байна.

Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексээр 2024 онд Мал эмнэлгийн ерөнхий газар (8.5↑), Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний ерөнхий газрууд (7.8↑) хамгийн өндөр өсөлтийг үзүүлсэн бол 7-оос дээш оноогоор буурсан таван агентлаг байна. Хамгийн тааруу үр дүн үзүүлсэн агентлагуудаас Биеийн тамир, спортын улсын хороог авч үзвэл Төсвийн зарцуулалт үнэлгээ 16.6 оноогоор өссөн ч бусад дэд үзүүлэлтүүд их дүнгээр буурсан байна.

Хүснэгт 13. Агентлагуудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллагын нэр	Өөрчлөлт, оноогоор					
		Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	-0.3	-	-	2.5	2.2	0.9
2	Оюуны өмчийн газар	0.5	2.9	1.9	-	20.3	5.1
3	Боловсролын ерөнхий газар	0.6	3.3	-0.1	-	1.4	1.0
4	Цагдаагийн ерөнхий газар	4.8	2.0	12.0	-	5.8	4.9
5	Гадаадын иргэн харьяатын газар	-1.2	-0.7	-	1.0	0.6	-
6	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	0.3	0.1	4.1	3.3	8.9	3.4
7	Усны газар	4.3	-0.8	-0.4	0.0	4.6	1.5
8	Татварын ерөнхий газар	-0.1	0.8	7.2	-1.0	-	1.4
9	Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар						
10	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	0.2	-0.4	-0.9	1.7	3.5	0.8
11	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	2.6	-2.9	1.0	-	3.6	0.9
12	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	-0.6	-1.4	-0.1	-2.0	-1.7	-1.2
13	Эм, эмнэлэгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	-0.4	-3.2	1.8	1.7	9.9	2.0
14	Соёл урлагийн газар	-0.4	-1.3	-0.6	-	13.3	2.2

15	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	4.9	-0.1	4.6	-3.0	7.8	2.8
16	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын ерөнхий газар	1.3	-1.6	1.4	5.0	4.8	2.2
17	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	-0.5	-0.4	-2.9	-	-19.2	-4.5
18	Гаалийн ерөнхий газар	1.4	6.0	-1.9	-	8.9	2.9
19	Мал эмнэлэгийн ерөнхий газар	-0.8	1.4	33.3	-	8.6	8.5
20	Газар зохион байгуулалт, геодез, зураг зүйн газар	-1.7	0.7	-6.7	-	-8.4	-3.2
21	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	3.2	5.9	4.8	2.0	3.2	3.8
22	Шудрага өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	-0.2	-1.6	-18.8	-	-6.4	-5.3
23	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар	-0.2	-1.1	-14.1	-	-1.4	-3.3
24	Стандарт, хэмжил зүйн газар	-5.0	-7.7	-7.9	-3.0	-3.0	-5.3
25	Онцгой байдлын ерөнхий газар	-2.0	-9.3	-3.1	-	-3.7	-3.6
26	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	-2.6	-3.5	-11.3	-5.0	-3.3	-5.1
27	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	21.1	4.0	9.8	3.3	-0.1	7.6
28	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	-1.5	29.9	-12.4	-	1.2	3.5
29	Архивын ерөнхий газар	-1.3	-35.2	-6.0	-	-4.0	-9.3
30	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	-16.4	10.6	-1.7	1.0	-4.2	-2.1
31	Үндэсний геологийн алба	4.2	-8.1	-9.2	-	-23.1	-7.2
32	Ойн газар	1.3	-49.2	-26.8	-	-8.6	-16.6
33	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	-49.2	16.6	-6.0	-16.6	-10.4	-13.2
34	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	-27.4	-40.5	-37.4	-15.0	-43.5	-32.8
Агентлагуудын дундаж		-1.7	-2.4	-2.4	-0.7	-1.0	-1.6

2.4.3 Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дүн

Энэ онд 9 аймгийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс өмнөх оноос өслөө. Баян-Өлгий аймгийн тус индексийн үнэлгээ өөрчлөлтгүй гарсан бол үлдсэн аймгуудынх буурсан байна. Аймгийн ЗДТГ-ын хувьд тус индексийн эрэмбэ нь соёлын индексээс зарим талаараа зөрүүтэй байна. Тухайлбал, энэ удаад Дорноговь, Төв аймгуудын ЗДТГ-ууд тэргүүлжээ. ДШБҮ-ийн дүнгээр төрийн байгууллагуудын хоёрт, соёлын индексийн дүнгээр нэгт бичигдэж байгаа Баянхонгор аймгийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн өөрчлөлт анхаарал татахуйц байна. Тус аймаг удирдлагын хүсэл эрмэлзлийн өсөлт өндөр ч хүний нөөц, төсвийн зарцуулалт, гадаад авлигатай тэмцэх үзүүлэлтүүд дээр буурсан байна.

Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ зөвхөн үүрэг даалгаврын шударга байдал дээр өмнөх жилээс 40 онооны бууралттай байгааг задалж үзвэл удирдлагаас хууль бус үүрэг даалгавар өгсөн тохиолдол өндөр, удирдах албан хаагч өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зугтах явдал их гэж үзсэн хариултууд нөлөөлсөн байлаа.

Хүснэгт 14. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-уудын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт

№	Байгууллага	Өөрчлөлт, оноогоор					
		Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх
1	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	26.6	1.3	6.8	0.0	7.8	8.5
2	Төв аймгийн ЗДТГ	1.6	3.5	4.6	-5.0	9.0	2.7
3	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	0.2	1.0	0.1	0.0	1.1	0.5
4	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	-0.1	3.5	2.8	-1.7	9.5	2.8

№	Байгууллага	Өөрчлөлт, оноогоор					
		Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх
5	Орхон аймгийн ЗДТГ	-0.3	-0.2	-2.4	0.0	-6.8	-1.9
6	Архангай аймгийн ЗДТГ	-2.5	8.0	4.7	0.0	4.5	3.0
7	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	-0.2	23.3	4.1	0.0	8.2	7.1
8	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	-6.9	-3.2	1.6	-3.3	14.0	0.4
9	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	0.3	1.1	-7.4	0.0	-0.5	-1.3
10	Булган аймгийн ЗДТГ	-3.5	-0.2	0.3	-8.3	2.0	-2.0
11	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	-1.8	-1.5	-3.2	-3.3	-0.1	-2.0
12	Увс аймгийн ЗДТГ	-2.1	-0.3	-4.2	0.0	2.5	-0.8
13	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	0.9	-0.5	5.4	-5.0	5.5	1.2
14	Дорнод аймгийн ЗДТГ	-1.7	-2.2	-5.7	0.0	-4.5	-2.8
15	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	1.1	9.8	2.3	-5.0	-0.5	1.5
16	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	0.2	-0.1	-0.5	0.0	0.1	0.0
17	Нийслэлийн ЗДТГ	-1.5	-3.3	-4.0	0.3	-8.6	-3.4
18	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	0.7	-1.0	-42.1	0.0	7.6	-6.9
19	Дундговь аймгийн ЗДТГ	-4.0	-1.9	-10.0	-6.7	-28.1	-10.1
20	Завхан аймгийн ЗДТГ	-8.5	7.1	-15.1	0.0	1.3	-3.0
21	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	-6.2	-6.0	-6.1	-18.3	-7.5	-8.8
22	Ховд аймгийн ЗДТГ	-8.4	-6.6	-10.2	-26.7	-7.6	-11.9
ЗДТГ		-0.6	1.5	-3.5	-3.8	0.5	-1.2

2.4.4 Чанарын асуултуудын үр дүн

Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх индексийн үнэлгээний хүрээнд үнэлгээний оноонд тооцогдохгүй, чанарын болон нээлттэй асуултуудыг албан хаагчдаас асуусан ба үр дүнг дараах хэсэгт харуулав.

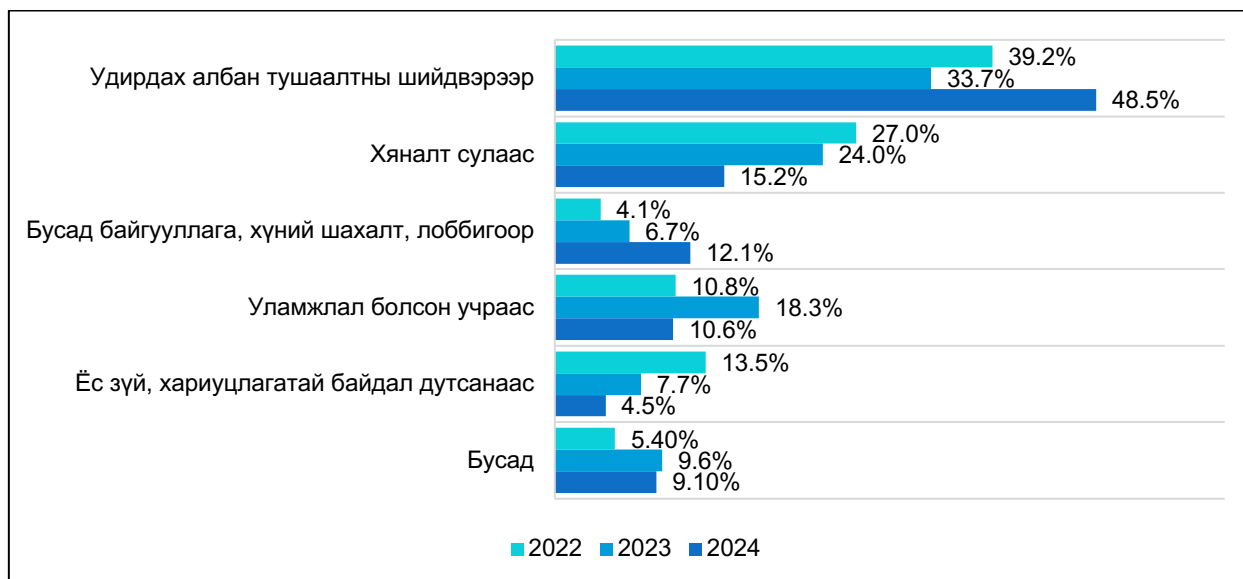
Төрийн албан хаагчдаас сүүлийн 12 сарын хугацаанд албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд өөрийн удирдах албан тушаалтанд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгсөн тохиолдол байгаа эсэхийг тодруулахад 10 хүн буюу 0.38 хувь нь “тийм” гэж хариулжээ. Дээр дурдсан зүйлсийг өгөх болсон шалтгааныг тодруулахад 40 хувь нь давуу байдал олж авахаар, 30 хувь нь бусад шалтгаанаар, 10 хувь нь уламжлал болсон учраас, 10 хувь нь удирдах албан тушаалтны хүсэлтээр, 10 хувь нь талархлаа илэрхийлэхээр гэж хариулсан байна.

Харин сүүлийн 12 сарын хугацаанд тухайн байгууллагад төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол байгаа эсэхийг тодруулахад 66 хариулт буюу нийт судалгаанд оролцогчдын 2.5 хувь нь “тийм” гэж хариулсан нь 2023 онтой харьцуулахад 0.5 пунктээр буурсан байна⁵. Хариултыг төрийн байгууллагуудын төрлөөр ангилж харвал тийм гэсэн хариултын 48 хувь агентлагт, 36 хувь нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-т, үлдсэн 15 хувь нь яамдад хамаарч байна. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгааныг тодруулахад 48.5 хувь нь удирдах албан тушаалтны шийдвэрээр, 15.2 хувь нь хяналт сул байдаг, 12.1 хувь нь бусад байгууллага, хүний шахалтаар, 10.6 хувь нь уламжлал

⁵ Эзлэх хувийн жингээр буурсан боловч өмнөх онд 80 орчим албан тушаалтан тийм гэж хариулсан байна.

болсон учраас, 4.5 хувь нь ёс зүй хариуцлагатай байдал дутсанаас, 9.1 хувь нь бусад хэмээн тус тус хариулжээ.

График 7. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан

Удирдах албан тушаалтны шийдвэрээр төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон хариултын хувь өмнөх хоёр оноос өсөж, 48 хувьд хүрээд байгаа нь анхаарах асуудал болоод байна. Энэ төрлийн шалтгаан жил бүр дийлэнх хувийг бүрдүүлж байгаа явдал, мөн ДШБҮ-ийн үнэлгээнд хамгийн бага оноотой дэд үзүүлэлт нь удирдлагын хүсэл эрмэлзэл байгаа зэрэг нь тухайн байгууллагын шударга байдлыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхэд удирдах албан тушаалтаны санаачлага, үүрэг, хариуцлага чухал байгааг харуулж байна.

Мөн албан хаагчдаас танай байгууллага дахь шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд нэн трэгүүнд юу хийх шаардлагатай талаарх асуултад хамгийн өндөр давтамжтай гурван хариулт нь сургалт, сурталчилгаа тогтмол хийдэг байх - 22.7 хувь, үйл ажиллагааг ил тод байлгах, мэдээллийг түгээх – 16.9%, цалин хөлс хангамжийг нэмэгдүүлэх – 9.4% зэрэг зүйлс байсан ба эдгээр хариултауд өмнөх оны үнэлгээнд мөн хамгийн их давтамжтай байсан байна. Үүнээс дүгнэхэд эдгээр хүчин зүйлс нь авлигаас сэргийлэхэд байгууллагад хэрэгжүүлэх шаардлагатай үйл ажиллагаа хэвээр байсаар байна.

Хүснэгт 15. Байгууллагын шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхэд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналын нэгтгэл

№	Хариултын утга	Нийт хариултад эзлэх хувь
1	Сургалт, сурталчилгаа тогтмол хийдэг байх.	22.7%
2	Үйл ажиллагааг ил тод байлгах, мэдээллийг түгээх, нээлттэй байх	16.9%
3	Цалин хөлс, хангамжыг нэмэгдүүлж, хангалттай түвшинд байлгах	9.4%
4	Хувь хүний шударга байдал, ёс зүйг баримтлах	8.0%
5	Цахимжуулах, шилэн болох, үйл ажиллагаанд хүний оролцоог багасгах, шат дамжлагыг багасгах	6.2%
6	Хяналт шалгалтын ажлыг хийх, сайжруулах, тогтмолжуулах, чангатгах	5.8%
7	Хариуцлагын тогтолцоог сайжруулж, хариуцлага тооцдог байх	5.6%
8	Эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох	4.5%

№	Хариултын утга	Нийт хариултад эзлэх хувь
9	Ажилтны ур чадварыг дээшлүүлэх, мэдлэг хуримтлуулах, дэмжих	2.7%
10	Удирдах албан тушаалтан нь зөв үнэлгээг өгдөг, тогтоодог байх	2.0%
11	Хариулаагүй	2.0%
12	Ямар нэг асуудалгүй, хангалттай, сайн, шаардлагагүй	1.6%
13	Улс төрийн томилгоо, намаас ангид үйл ажиллагаа явуулдаг байх	0.9%
14	Хууль сахиулах, хуулийг баримтлах	0.7%
15	Мерит зарчмыг хэрэгжүүлэх	0.4%
16	Танил талын нөлөө байхгүй болгох, танил талаа ашиглах боломжгүй байх	0.2%
17	Санал байхгүй, мэдэхгүй	10.5%

2.5 Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ

2022 оноос төрийн байгууллагын ДШБҮ-ийн үнэлгээнд дүүргүүдийн ЗДТГ-ыг хамруулж эхэлсэн. Өмнөх оны үнэлгээний мэдээллийн харьцуулагдах боломжийг хангах үүднээс төрийн байгууллагуудын ДШБҮ болон түүний дэд үзүүлэлтүүдийн дундаж тооцоонд дүүргийн үнэлгээний утгуудыг оруулаагүй болно. Тиймээс энэ дэд хэсэгт 9 дүүргийн ЗДТГ-ийн ДШБҮ ба бүрэлдэхүүн индексийн үнэлгээний дүнг тоймлов.

2024 онд дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ-ний дундаж 84 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оноос 0.5 оноогоор буурсан боловч бусад төрийн байгууллагуудын дундаж ДШБҮ-ээс 2.5 оноогоор илүү байна. Дүүргүүдээс Сүхбаатар ба Багахангай дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол Чингэлтэй ба Багануур дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн бага үнэлгээг авчээ. ДШБҮ хамгийн их өсөлттэй нь Багахангай болон Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ-ууд бол хамгийн их буурсан нь Баянгол, Налайх, Багануур дүүргийн ЗДТГ-ууд байна. Баянгол дүүргийн ЗДТГ-ийн ДШБҮ-ний бууралтад авлигын эсрэг тогтолцоо (15.4↓), төсвийн зарцуулалтын (16.0↓) үнэлгээ голлох нөлөө үзүүлжээ. Харин Багануур дүүргийн ЗДТГ-ын авлигын эсрэг тогтолцоонд өмнөх оноос 11.2 оноогоор бага үнэлгээ өгсөн нь сүүлийн байранд ороход нөлөөлжээ.

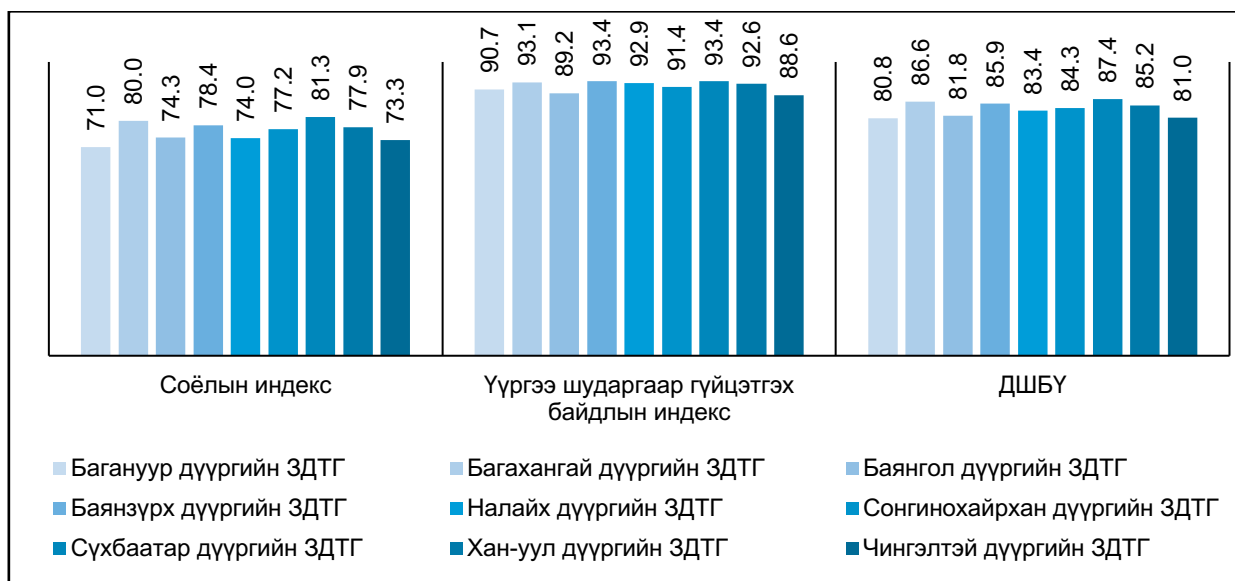
Хүснэгт 16. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, 2022-2024 он

Дүүргүүд	2024	2023	2022
Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	87.4	86.7	89.1
Багахангай дүүргийн ЗДТГ	86.6	81.9	89.1
Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	85.9	85.6	85.6
Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	85.2	80.4	86.4
Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	84.3	82	85.5
Налайх дүүргийн ЗДТГ	83.4	86.7	82.7
Баянгол дүүргийн ЗДТГ	81.8	89.5	82.8
Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	81.0	82.9	83.6
Багануур дүүргийн ЗДТГ	80.8	84.6	83.5
Дүүргийн дундаж	84.0	84.5	85.4

Дүүргүүдийн ДШБҮ-г соёлын индекс болон үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн хувьд харьцуулан дараах графикт харуулав. Дүүргүүдийн соёлын индексийн дундаж нь 76.4, үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн дундаж нь 91.7 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оноос харгалзан 0.9 онооны бууралт болон 0.2 онооны өсөлтийг тус тус үзүүлсэн байна. Соёлын индекс энэ онд ч мөн багаар үнэлэгдсэн нь ЗДТГ-ын ажилтнууд албан үүргээ гүйцэтгэхдээ ил тод байдлыг эрхэмлэх, хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавих

эсэх, бусдын нөлөөнд автахгүй, бусдыг дарамт шахалтад оруулахгүй байх, авлигын эсрэг дотоод тогтолцоо, механизмын үр дүнтэй байдал зэрэг байгууллагад тогтсон холбогдох соёлын хэм хэмжээ хангалтгүй түвшинд байсаар байгааг илэрхийлнэ.

График 8. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр, дүүрэг тус бүрээр

Дараах хүснэгтэд соёлын индекс, түүний дэд үзүүлэлтүүдийг дүүргүүдээр задлан харуулав. Дүүргүүдийн дундаж албан бус хэм хэмжээ өмнөх оноос 2.7 оноогоор, авлигын эсрэг тогтолцоо өмнөх оноос 1.3 оноогоор тус тус буурсан байна. Авлигын эсрэг тогтолцоо өмнөх онуудтай адил бага үнэлэгдсэн хэвээр бөгөөд дүүргүүдийн дундаж үнэлгээнээс харахад авлигын зөрчлийг мэдээлэгчийн хамгаалсан байдалд 69.7 оноо, зөрчилд хариуцлага тооцдог байдалд 74.5, авлигын эсрэг дотоод механизм бүрдсэн байдалд 68 оноог тус тус өгсөн байна.

Хүснэгт 17. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, 2024

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс
1	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	81.5	60.5	71.0
2	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	82.1	77.9	80.0
3	Налайх дүүргийн ЗДТГ	81.2	67.4	74.3
4	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	83.9	72.8	78.4
5	Багануур дүүргийн ЗДТГ	80.8	67.1	74.0
6	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	81.9	72.4	77.2
7	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	87.3	75.3	81.3
8	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	82.2	73.5	77.9
9	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	76.9	69.8	73.3
Дундаж үнэлгээ		82.0	70.7	76.4

Дүүргүүдийн үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн нэгж үзүүлэлтүүдээс удирдлагын хүсэл эрмэлзэл хамгийн бага оноогоор үнэлэгдсэн ч өмнөх оноос 4 оноогоор өсөж, өсөлт үзүүлсэн ганц дэд үзүүлэлт болсон байна. Бусад 4 дэд үзүүлэлтүүд бага зэргийн бууралттай эсвэл өөрчлөлтгүй гэсэн үр дүнтэй байна. Цаашид ч авлигын эсрэг, шударга байдлыг бэхжүүлэхэд удирдлагын хүсэл, эрмэлзлийг нэмэгдүүлэх шаардлага байсаар байгаа нь дараах хүснэгтээс харагдаж байна. Тухайлбал, бусад дэд үзүүлэлтээс хол зөрүүтэй байгаа нь үүнийг баталж байна.

Хүснэгт 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, 2024

№	Байгууллагын нэр	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс
1	Багануур дүүргийн ЗДТГ	99.1	95.8	88.8	100.0	70.0	90.7
2	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	97.5	99.4	83.8	100.0	84.8	93.1
3	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	97.2	82.5	92.5	96.7	77.2	89.2
4	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	99.0	97.9	91.7	100.0	78.3	93.4
5	Налайх дүүргийн ЗДТГ	100.0	92.8	90.4	100.0	81.1	92.9
6	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	97.5	94.8	87.9	100.0	77.1	91.4
7	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	99.4	97.9	93.8	100.0	76.0	93.4
8	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	97.8	94.5	92.1	100.0	78.6	92.6
9	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	98.1	94.5	84.5	100.0	66.1	88.6
Дундаж үнэлгээ		98.4	94.5	89.5	99.6	76.6	91.7

2.6 ДШБҮ-ний гүйцэтгэл бага байгууллагууд

Энэ хэсэгт 2024 онд хамгийн бага ДШБҮ авсан байгууллагууд болон тус онд өмнөх оноос хамгийн их үнэлгээний бууралттай байгууллагуудын үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг тус бүрчлэн задлан шинжлэв.

2.6.1 Хамгийн бага үнэлгээ бүхий байгууллагууд

Өмнөх 2.2 дугаар хэсэгт дотоод шударга байдлын үнэлгээгээр 2024 онд сүүлийн 5 эрэмбэд жагссан байгууллагуудыг харуулсан. Эдгээр байгууллагуудын 26 нэгж асуултын онооны дэлгэрэнгүйг Хавсралт 6-д оруулав.

1. Цаг уур, орчны шинжилгээний газар

ДШБҮ-ний эрэмбийн хамгийн сүүлд орсон Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын үнэлгээний 7 дэд үзүүлэлтүүдийн үр дүн ба өөрчлөлтийг дараах хүснэгтэд харуулав. Тус байгууллагын хувьд 2024 онд үнэлгээний хамгийн өндөр бууралттай (-31↓) байгаа нь, мөн бүх дэд үзүүлэлтүүд өндөр дүнгээр буурч үнэлэгдсэн нь анхаарал татахаар байна.

Хүснэгт 19. Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	83.8	52.8	-31.0
I. Соёлын индекс	75.3	46.0	-29.3
Албан бус хэм хэмжээ	82.4	66.5	-15.9
Авлигын эсрэг тогтолцоо	68.2	25.4	-42.8
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	92.4	59.6	-32.8
Хүний нөөц	98.5	71.1	-27.4
Төсвийн зарцуулалт	98.9	58.4	-40.5
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	88.0	50.6	-37.4

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	100.0	85.0	-15.0
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	76.5	33.0	-43.5

Дээрх хүснэгтээс харахад тус байгууллагын хувьд авлигын эсрэг тогтолцоо, төсвийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдал, удирдлагын хүсэл эрмэлзэл гэсэн 4 дэд үзүүлэлтүүд маш өндөр дүнгээр буурсан байна. Хавсралт 6-аас эдгээр 4 дэд үзүүлэлтэд харгалзах нэгж асуултуудын үнэлгээг харахад тус байгууллагын албан хаагчид нь байгууллагын дотоодод авлигын эсрэг механизм бүрэлдээгүй (25 оноо), авлига ашиг сонирхлын зөрчлийн мэдээлэгчийг хамгаалаагүй (21.2 оноо), авлигын зөрчил гаргасан алба хаагчид хариуцлага хүлээлгэдэггүй (30 оноо) гэсэн хариултыг тус тус өгсөн байна⁶.

Цаашлаад тус байгууллагын 20 албан хаагчдаас 6 нь байгууллагад төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал байна гэж үзсэн ба зориулалтын бусаар зарцуулах байдал түгээмэл эсэхэд (А14 дүгээр асуулт) 65 оноо, түүний давтамжид (А.15.1 дүгээр асуулт) 0 оноог тус тус өгсөн нь төсвийн зарцуулалтын дэд үзүүлэлт огцом буурахад хүргэжээ.

Тус байгууллагаас судалгаанд хамрагдсан 20 хүний 5 нь удирдлагаас хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал түгээмэл ба маш түгээмэл гэж хариулсан. Цаашлаад албан үүргээ гүйцэтгэж байхад хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал 7 албан хаагчдад тохиолдсон гэж хариулсан ба түүний давтамж нь олон байсан зэрэг шалтгаанаар үүрэг даалгаврын шударга байдал дэд үзүүлэлт 50.6 оноогоор үнэлэгдэхэд хүрсэн байна.

Дээд ба дунд түвшний удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзэлд албан хаагчид нь харгалзан 33.8 ба 26.8 оноог тус тус өгсөн бөгөөд судалгаа өгсөн 20 албан хаагчдаас 3 нь л авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаа сайжирсан хэмээн хариулж, үлдсэн нь “өөрчлөгдөөгүй”, “мэдэхгүй”, “дордсон”, “ихээхэн дордсон” гэж хариулт өгсөн. Авлигын нөлөөллийг 54.7 оноогоор буюу дунд зэрэг гэж үнэлсэн зэрэг нь удирдлагын хүсэл эрмэлзлийн оноог бууруулж байна.

Цаг уур, орчны шинжилгээний газарт ДШБҮ-ний үр дүн доогуур үзүүлэлттэй гарч байгаа шалтгааныг цаашид тодруулах шаардлагатай. Тухайлбал, тус байгууллагын чиг үүрэгт байгаль, цаг уурын урьдчилан мэдээ, сэрэмжлүүлэг мэдээлэл бэлтгэж түгээхээс гадна байгаль орчны хяналт, шинжилгээ үнэлгээ хийх, аж ахуйн нэгж байгууллагын захиалга, гэрээгээр орчны шинжилгээ хийх зэрэг ашиг сонирхлын зөрчил үүсч болзошгүй үйл ажиллагаанууд байгаа эсэх, цаг уур, орчны шинжилгээнд ашиглах өндөр үнэтэй багаж, тоног төхөөрөмжийн худалдан авалт, албан хаагчдын сургалт зэрэг үйл ажиллагаануудын зохион байгуулалтуудыг анхаарч, шинжлэх зэргээр хяналт тавьж болох юм.

2. Ховд аймгийн ЗДТГ

Тус аймгийн ЗДТГ нь ДШБҮ-ний оноогоор эрэмбийн 71-р байранд, үнэлгээний бууралтаар мөн сүүлээсээ хоёрт жагсаж байгаагаар өмнөх Цаг уур, орчны шинжилгээний агентлагтай адил үр дүнг үзүүлж байна. Дараах хүснэгтээс харахад Ховд аймгийн ЗДТГ-ын 30 албан хаагчид асуулгын бүх дэд үзүүлэлтүүдийг өмнөх оноос багаар үнэлсэн байна.

Хүснэгт 20. Ховд аймгийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	83.1	62.0	-21.1

⁶ Нэгж асуулт бүр дээр авах дээд оноо 100

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
I. Соёлын индекс	75.0	44.6	-30.4
Албан бус хэм хэмжээ	83.8	37.6	-46.2
Авлигын эсрэг тогтолцоо	66.1	51.7	-14.4
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	91.3	79.4	-11.9
Хүний нөөц	97.5	89.1	-8.4
Төсвийн зарцуулалт	95.7	89.1	-6.6
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	89.7	79.5	-10.2
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	100.0	73.3	-26.7
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	73.4	65.8	-7.6

Албан хаагчид үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлыг дээгүүр тавьдаг эсэх (23.3 оноо), ах дүү, танилын нөлөөнд автдаг эсэх (25.9 оноо) болон бусдад дарамт, шахалт үзүүлдэг эсэх (22.3 оноо) зэрэг асуултуудад маш бага үнэлгээ авсныг Хавсралт 6-аас харж болно. Байгууллагын дотоод авлигын эсрэг тогтолцоо өмнөх жилд ч хангалтгүй үнэлгээтэй байсан бол энэ онд цааш буурсан байна. Байгууллагын удирдлага өөрийг үүрэг хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх (A17 дугаар асуулт) явдал дундаж буюу түгээмэл гэж үзэн 42.9 оноогоор үнэлсэн байна. Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх явдлын үзүүлэлтийн хүрээнд нийт 30 албан хаагчдаас 10 нь тухайн байгууллагад хяналт тавих чиг үүрэг бүхий байгууллаганы албан хаагчдад үнэ бүхий зүйлс өгсөн (A20) гэж хариулсан бол холбоотой талуудаас үнэ бүхий зүйлс авсан (A21) гэсэн асуултад 6 нь тийм гэсэн хариулт өгсөн байгаа нь тус дэд үзүүлэлтийг өмнөх оноос 26.7 оноогоор буурахад хүргэсэн байна. Авлигатай тэмцэх удирдлагын хүсэл эрмэлзэл өмнөх онд ч хангалтгүй түвшинд байсан ба энэ онд цааш буурсан байна.

Өмнөх оны ДШБҮ-ний эрэмбийн 43 дахь байрнаас энэ онд 71 дүгээр байр хүртэл хойшилсон Ховд аймгийн ЗДТГ-ын дотоод шударга байдлын үнэлгээнд нөлөөлсөн хүчин зүйлс, шалтгааныг цаашид тодруулах шаардлагатай. Аймгийн ЗДТГ-ын хувьд яамд болон агентлагаас ялгаатай нь орон нутгийн хөгжилтэй холбоотой олон төрлийн чиг үүргийг (тусгайлан чиглэсэн бус) хэрэгжүүлдэг, тус байгууллагаар нутгийн иргэд буюу тодорхой хэмжээнд таних хүмүүс байнгын үйлчлүүлдэг, ажиллах хүчний тухайн аймгийн нутгаас томилдог зэрэг онцлогтой байхыг харгалзан ЗДТГ-ын удирдлагууд авлигаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг төлөвлөвөл зохино.

3. Биеийн тамир, спортын улсын хороо

Уг агентлаг нь 2023 онд ДШБҮ-ний хамгийн сүүлд эрэмбэлэгдэж байсан бол энэ онд хоёр байраар урагшилсан байна. Гэвч үүний шалтгаан нь өмнө дурдсан хоёр байгууллагын оноо их хэмжээгээр буурсантай холбоотой ба тус агентлагийн ДШБҮ-ний оноо өмнөх оноос 7.0 оноогоор буурсан байгаа нь мөн л хангалтгүй гүйцэтгэлийг үзүүлсэн хэвээр байна.

Хүснэгт 21. Биеийн тамир, спортын улсын хорооны ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	69.1	62.1	-7.0
I. Соёлын индекс	60.1	59.1	-1.0
Албан бус хэм хэмжээ	68.6	66.7	-1.9
Авлигын эсрэг тогтолцоо	51.5	51.5	0.0
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	78.2	65.0	-13.2
Хүний нөөц	97.3	48.1	-49.2

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
Төсвийн зарцуулалт	52.6	69.2	16.6
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	80.6	74.6	-6.0
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	98.3	81.7	-16.6
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	62.0	51.6	-10.4

Биеийн тамир, спортын улсын хорооны соёлын индексийн үзүүлэлтүүд өмнөх оноос бага зэрэг бууралттай буюу үнэлгээ хангалтгүй хэвээр байна. Төсвийн зарцуулалтын үзүүлэлт 16.6 оноогоор өссөн боловч бусад дэд үзүүлэлтүүд буурсан байна. Өмнөх 12 сарын хугацаанд албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд удирдах албан тушаалтандаа үнэ бүхий зүйлс өгсөн давтамж (А11.1), түүний үнэ, өртөг (А.11.2)-ийн талаарх асуултуудад тус бүр 0 үнэлгээ авсан нь хүний нөөцийн дэд үзүүлэлт огцом буурахад хүргэжээ. Авлигатай тэмцэхэд дээд ба дунд шатны удирдлагуудын хүсэл эрмэлзэл сайн биш, тухайн байгууллагын авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаан өөрчлөлт хангалттай бус зэрэг (А22-А24) үнэлгээг судалгаанд хамрагдсан албан хаагчид өгсөн байна. Цаашид шалтгааныг тодруулахын тулд тус агентлагийн чиг үүрэгт ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх боломжтой үйл ажиллагаа байгаа эсэхийг⁷ тодруулж, дотоод авлигын эсрэг соёлыг дээшлүүлэх, удирдлагын зүгээс санаачлагатай ажиллах зэрэг арга хэмжээг авах хэрэгтэй нь харагдаж байна.

4. Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ

Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ нь 2024 онд ДШБҮ-ээр 45 дугаар эрэмбэд байснаас энэ онд 69 дүгээр байр руу ухарсан үр дүнг үзүүлсэн. Тухайлбал, 12.4 онооны бууралтаар энэ оны үнэлгээний бууралт хамгийн өндөр 5 байгууллагад багтаад байна.

Хүснэгт 22. Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, түүний дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	83.0	70.6	-12.4
I. Соёлын индекс	75.0	59.1	-15.9
Албан бус хэм хэмжээ	80.4	66.1	-14.3
Авлигын эсрэг тогтолцоо	69.5	52.1	-17.4
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	90.9	82.1	-8.8
Хүний нөөц	99.1	92.9	-6.2
Төсвийн зарцуулалт	97.6	91.6	-6.0
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	89.7	83.6	-6.1
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	100.0	81.7	-18.3
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	68.2	60.7	-7.5

Тус аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээний дэд үзүүлэлтүүд өмнөх оноос бүгд буурсан байна. Байгууллагын авлига, ашиг сонирхлын эсрэг тогтсон албан бус хэм хэмжээг үнэлэх асуултуудаас харахад албан үүргээ гүйцэтгэхдээ ил тод байдлыг хангадаг эсэх, ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг эсэх, танил талын нөлөөнд автах байдал ба бусдад дарамт, шахалт үзүүлдэг эсэх асуултууд (А1-А4) бага үнэлгээтэй. Судалгаанд оролцогчид байгууллага доторх авлигын эсрэг тогтолцоог хангалтгүй (52.1 оноо) гэж үнэлсэн ба авлига, ашиг сонирхлын зөрчилд хариуцлага тооцох байдалд (А8) 44 оноо өгсөн байна.

⁷ Тухайлбал, төсвийн зарцуулалтыг ямар чиг үүргүүдэд хэрхэн хуваарилдаг, тус агентлагаар үйлчлүүлэгч иргэн, ААН-үүдэд давуу эрх олгох шийдвэр гаргадаг эсэх гэх мэт

Байгууллагын албан хаагч албан үүрэгтэйгээ холбоотой бусад талуудаас үнэ бүхий зүйлс авсан тохиолдол байгаа эсэхэд 30 албан хаагчаас 11 нь тийм гэж хариулснаар гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх үзүүлэлт 18.3 оноогоор буурсан байна. Авлигатай тэмцэх удирдлагын хүсэл эрмэлзэлийн нэгж асуултаад 60 орчим оноогоор үнэлэгдэж, байгууллагын авлигын нөлөө 69.2⁸ оноогоор тус тус үнэлэгдсэн байна. Өмнө Ховд аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээний үр дүнтэй адил талууд Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-т мөн харагдаж байна. Тэдгээр нь байгууллагын дотоод авлигын эсрэг тогтсон хэм хэмжээ ба эсрэг механизм сул, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх үзүүлэлтүүд 100 онооноос буурсан зэрэг байна. Үүнд аймгийн ЗДТГ-уудын үйл ажиллагааны онцлог, орчин нөлөөтэй байж болох юм.

5. Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Ашигт малтмал, газрын тосны газар өмнөх онд 76.9 оноогоор нийт 71 байгууллагын 62-т эрэмбэлэгдэж байсан бол энэ онд ДШБҮ 4.9 оноогоор буурч 72 байгууллагаас 68-т хамгийн бага үнэлгээтэй 5 байгууллага болсон байна. Үнэлгээнд ашигласан 7 дэд үзүүлэлтээс байгууллагын дотоод авлигын эсрэг тогтолцоо хамгийн баг оноогоор үнэлэгдсэн хэвээр бөгөөд авлига, ашиг сонирхлын мэдээлэгчийг хамгаалсан байдалд 51.8 оноо, авлигыг хянах дотоод механизмын бүрдэлд 50.7 оноог тус тус өгсөн байна. Авлигын эсрэг соёлын албан бус хэм хэмжээг илэрхийлэх 6 нэгж асуултуудын 5 нь 70-аас доош оноогоор үнэлэгдсэн байна (Хавсралт 6).

Хүснэгт 23. Ашигт малтмал, газрын тосны газрын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	76.9	72.0	-4.9
I. Соёлын индекс	68.2	60.3	-7.9
Албан бус хэм хэмжээ	76.5	66.7	-9.8
Авлигын эсрэг тогтолцоо	59.8	53.9	-5.9
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	85.6	83.5	-2.1
Хүний нөөц	98.2	81.8	-16.4
Төсвийн зарцуулалт	82.2	92.8	10.6
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	84.5	82.8	-1.7
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	99.0	100.0	1.0
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	64.4	60.2	-4.2

Тухайн байгууллагад шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхэд үнэ бүхий эд зүйлс өгөх явдал хэр түгээмэл вэ гэсэн асуултад 76.3 оноо, сүүлийн 12 сарын хугацаанд өөрийн албан тушаалтанд дээрх асуудлаар үнэ бүхий зүйлс өгсөн давтамжид 64 оноо, өгсөн зүйлсийн үнэ өртөгт 70.8 оноог тус тус өгсөн байснаас хүний нөөцийн дэд үзүүлэлт өмнөх оноос ихээр буурчээ. Өмнөх 4 байгууллагаас ялгаатай нь тус агентлагийн төсвийн зарцуулалтын үзүүлэлтэд өсөлт гарч, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх байдалд бага зэргийн өсөлт гарсан байна.

2.6.1 ДШБҮ хамгийн ихээр буурсан байгууллагууд

2024 онд ДШБҮ-д хамгийн их өөрчлөлт орсон байгууллагуудыг дараах хүснэгтээр харууллаа. ДШБҮ-ний хамгийн өндөр өөрчлөлтийн үр дүнг харахад онооны бууралт нь онооны өсөлтөөс харьцангуй их дүнтэй байна. Тухайлбал, хамгийн өндөр өсөлттэй Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны үнэлгээ 11.2 оноогоор өссөн байхад Сүхбаатар

⁸ 100 оноо нь авлигын нөлөө огт байхгүйг илэрхийлнэ.

аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээний бууралт 12.4 оноотой тэнцүү байна. Үүнээс ДШБҮ-г өсгөхөд их хэмжээний хүчин чармайлт гаргах шаардлагатай гэж дүгнэж байна.

Хүснэгт 24. ДШБҮ хамгийн их өөрчлөлттэй байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	Өөрчлөлт, оноогоор		
		ДШБҮ-ний	Соёлын индексийн	Үүргэ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн
Хамгийн өндөр өсөлттэй				
1	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	11.2	15.9	6.4
2	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	9.5	11.7	7.1
3	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	7.7	15	0.4
4	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	6.7	4.9	8.5
5	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	6.1	4.4	7.6
Хамгийн өндөр бууралттай				
1	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	-31.0	-29.3	-32.8
2	Ховд аймгийн ЗДТГ	-21.1	-30.4	-11.9
3	Батлан хамгаалах яам	-16.7	-16.8	-16.7
4	Ойн газар	-12.5	-8.4	-16.6
5	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	-12.4	-15.9	-8.8

Энэ дэд хэсэгт, 2024 оны судалгаагаар хамгийн бага гүйцэтгэлтэй гарсан байгууллагуудыг онцолж байгаа учир үнэлгээ хамгийн ихээр буурсан байгууллагуудыг цаашид нарийвчлан авч үзье. 2.6.1 хэсэгт Цаг уур, орчны шинжилгээний газар, Ховд ба Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-уудын үнэлгээний бууралтыг хэлэлцсэн.

Батлан хамгаалах яамны хувьд 7 дэд үзүүлэлтүүд бүгд өмнөх оноос багаар үнэлэгдсэн ба нэгж үзүүлэлтүүдийн үнэлгээ 2024 онд хэрхэн тодорхойлогдсоныг хавсралт 6-аас харах боломжтой. Албан бус хэм хэмжээний үзүүлэлтэд хамаарах 6 асуултын 3 нь 70-аас доош, үлдсэн нь 80-аас доош оноо авсан байна. Авлигын эсрэг тогтолцооны гурван асуулт бүгд 67 ба түүнээс доош үнэлгээтэй байна. Байгууллагад шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхэд үнэ бүхий зүйлс өгөх явдалд (A10) 70.5 оноо, энэ зорилгоор сүүлийн 12 сард үнэ бүхий зүйлс өгсөн давтамжийн асуултад (A11.1) 40 оноо авсан нь хүний нөөцийн дэд үзүүлэлт буурахад хүргэсэн байна. Харин төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдлын мөнгөн дүнг тодорхойлох (A15.2) асуултад 38.4 оноо авсан нь Төсвийн зарцуулалтын дэд үзүүлэлтийг буурахад гол нөлөө үзүүлжээ.

Байгууллагын удирдлага өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх тохиолдол хэр түгээмэл вэ гэсэн асуултад 68.3 оноо, удирдлагаас хууль бус үүрэг даалгавар өгөх тохиолдолд 64.3 оноо өгсөн нь үүрэг даалгаврын шударга байдлын үзүүлэлтийг бууруулах хүчин зүйл болсон байна. Удирдлагын хүсэл эрмэлзлийн үзүүлэлтэд хамаарах 4 асуултууд 80-аас доош үнэлгээ тус тус авсан байна.

Хүснэгт 25. Батлан хамгаалах яамны ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	89.5	72.8	-16.7
I. Соёлын индекс	84.2	67.4	-16.8
Албан бус хэм хэмжээ	87.1	70.8	-16.3
Авлигын эсрэг тогтолцоо	81.3	63.9	-17.4
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	94.9	78.2	-16.7
Хүний нөөц	99.4	79.8	-19.6
Төсвийн зарцуулалт	98.9	74.5	-24.4
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	95.6	75.9	-19.7
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	100.0	93.3	-6.7
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	80.7	67.3	-13.4

Ойн газар ДШБҮ-ний бууралтад төсвийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдлын үзүүлэлтүүд хамгийн их нөлөө үзүүлжээ. Хавсралт 6-аас харахад тухайн байгууллагад төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал дундаж хэмжээнд байдаг (A14=72.5 оноо), сүүлийн жилд тийм тохиолдол үүссэн (A15=73.3 оноо) ба тохиолдлын давтамж цөөн биш (A15.1=52.1 оноо), мөнгөн дүн өндөр байсан (A15.2=0 оноо) зэрэг хариултаас шалтгаалж төсвийн зарцуулалтын дэд үзүүлэлт огцом буурчээ. Өмнөх Батлан хамгаалах яамтай адил удирдлага өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх тохиолдол (A17), удирдлагаас хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал зэрэг (A18) асуултууд багаар үнэлэгдсэн байсан.

Хүснэгт 26. Ойн газрын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтүүд

Индекс, дэд үзүүлэлтүүд	2023	2024	Өөрчлөлт, оноогоор
ДШБҮ	86.9	74.4	-12.5
I. Соёлын индекс	79.7	71.3	-8.4
Албан бус хэм хэмжээ	85.9	77.5	-8.4
Авлигын эсрэг тогтолцоо	73.6	65.1	-8.5
II. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	94	77.4	-16.6
Хүний нөөц	98.2	99.5	1.3
Төсвийн зарцуулалт	98.7	49.5	-49.2
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	96.3	69.5	-26.8
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	100	100	0.0
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	77.1	68.5	-8.6

БҮЛЭГ 3. МОНГОЛ УЛС ДАХ АВЛИГЫН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛ

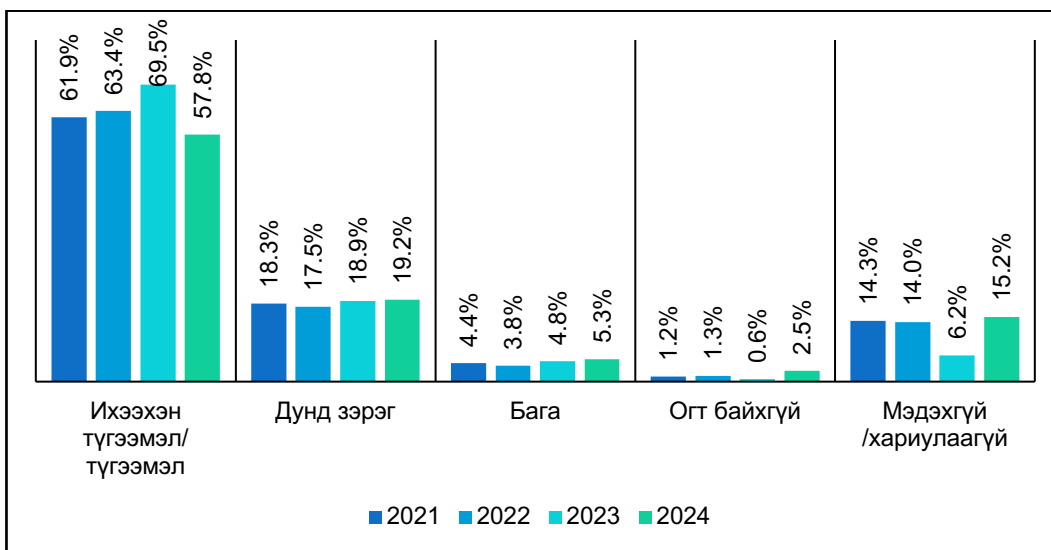
Энэ бүлэгт Монгол Улс дах авлигын шалтгаан, нөхцөл, авлига хамгийн их тархсан институтийн талаар, ирэх 2 жил авлигын нөхцөл байдал хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл болон АТГ-ын үйл ажиллагааг төрийн байгууллагуудын албан хаагчид хэрхэн үнэлсэнийг орууллаа.

3.1. Монгол Улс дах авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, шалтгаан

Монгол улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг төрийн байгууллагуудын албан хаагчид хэрхэн үнэлж байгааг тодруулахаар Монгол улсад авлига хэр түгээмэл байна вэ гэсэн асуултыг тавихад дараах үр дүн гарлаа. Үүнд судалгаанд оролцогчдын 57.8 хувь нь ихээхэн түгээмэл ба түгээмэл гэж хариулсан байна. Тус асуултын үр дүнг өмнөх онуудтай харьцуулан дараах графикт харуулав.

Авлигын түгээмэл байдлын талаар хариултыг өмнөх онтой харьцуулахад ихээхэн түгээмэл болон түгээмэл гэсэн хариултууд харгалзан 5.8% ба 5.9%-аар буурсан мэт харагдаж байгаа ч энэхүү бууралт нь мэдэхгүй гэж хариулсан болон хариулаагүй хүмүүсийн өсөлтөөр нөхөгдөж байна⁹. Харин дунд зэрэг болон бага гэсэн хариултууд өссөн байгаа нь энэ оны судалгаагаар албан хаагчдын дундах авлигын түгээмэл байдлын төсөөлөл бага зэрэг буурсан гэж үзэж болохоор байна.

График 9. Монгол Улсын авлигын өнөөгийн байдал, хувиар

Монгол Улсад авлига түгээмэл гэсэн хариулт өөрчлөгдөхгүй байгаа шалтгааныг судалгаанд оролцогчдод нээлттэй байдлаар тавьсан “Монгол улс дахь авлигын үндсэн шалтгаан, нөхцлийг нэрлэнэ үү” гэсэн асуултын хариултаас эрэлхийлье. Албан хаагчдын хамгийн ихээр дурдсан эхний 4 хариулт өмнөх оны үр дүнтэй ижил байна. Тухайлбал, 2023 онд авлигын шалтгааныг тодруулах нийт хариултын 27 хувийг цалин хөлсний хэмжээ бага, амьжиргааны түвшний доогуур байдал гэсэн хариу бүрдүүлж байсан бол энэ онд 28.6 хувь болон нэмэгдсэн байна. Хувь хүний хандлага, ухамсар гэсэн хариулт өмнөх онд нийт хариултын 12.7% байсан бол энэ онд 11.7% байна. Хуулийн хэрэгжилт сул, хуулиа

⁹ Хэрэв хувийн жинг тооцоходоо асуултанд хариулаагүй эсвэл мэдэхгүй гэсэн сонголтыг хасвал ихээхэн түгээмэл гэсэн хариулт өмнөх оноос 4.5 нэгж хувиар, түгээмэл гэсэн асуулт 1.4 нэгж хувиар тус тус бууралттай байхаар байна.

мөрддөггүй байдал нь нэг шалтгаан болж байна гэсэн хариулт өмнөх онд 12.9% байсан бол энэ онд 7.3% байна.

Хүснэгт 27. Монгол Улс дахь авлигын үндсэн, шалтгаан нөхцлийн талаарх төсөөлөл

№	Хариултын утга	Нийт хариултад эзлэх хувь
1	Ядуурал, амьжиргааны түвшин доогуур байдал	14.5%
2	Цалин, хөлс бага	14.1%
3	Хувь хүний хандлага, шуналтай, ёс зүй дутмаг байдал	11.7%
4	Хуулиа мөрддөггүй байдал	7.3%
5	Хариуцлага тооцдоггүй байдал	6.9%
6	Хүнд суртал их	6.3%
7	Тогтолцоо буруу	5.8%
8	Ил тод бус байдал	5.4%
9	Нам, улс төрийн оролцоо их	5.2%
10	Ажлаа хурдан бүтээх хүсэл/ Ажил бүтээх хугацаа удаан	3.0%
11	Хяналт сул	2.7%
12	Танил тал, хамаатан садны холбоо	2.7%
13	Эрх мэдлээ урвуулан ашиглах	2.5%
14	Боловсролын систем муу, ард иргэдийн мэдлэг, чадвар дутмаг	2.5%
15	Шударга бус	2.1%
16	Мэдэхгүй	1.8%
17	Цахим үйлчилгээ нэвтрээгүй байдал	1.6%
18	Ажилгүйдэл	1.3%
19	Ажлын ачаалал хэт их	1.1%
20	Хариулаагүй	1.0%
21	Чадваргүй байдал	0.4%

Дээрхээс харахад авлигын үндсэн шалтгаан, нөхцлийг бүрдүүлэгч хүчин зүйлсэд төдийлөн өөрчлөлт гарахгүй байна гэж судалгаанд оролцсон төрийн албан хаагчид үзжээ. Эдгээр нь цалин хөлс бага, амьжиргааны түвшин бага, хувь хүний шударга байдал, ёсзүй, хуулийн хэрэгжилт, хариуцлагын тогтолцооны хөгжил, ил тод бус байдал гэсэн хүчин зүйлс байна.

3.2. Авлига хамгийн их тархсан институц

Судалгаанд оролцсон албан хаагчдаас Монгол Улсад авлига хамгийн их тархсан институц аль нь болохыг тодруулах асуултын хариуг нийт судалгаанд оролцогчдын хэдэн хувь нь тухайн байгууллагад авлига хамгийн их тархсан гэж үзэж буйгаар дараах хүснэгтэд харуулав. Өмнөх онуудтай адилаар Шүүх, Эрүүл мэндийн байгууллага, Газрын алба, Улс төрийн нам болон Гаалийн байгууллагууд хамгийн өндөр хувьтай хэвээр байна.

Хүснэгт 28. Монгол Улсад авлига их тархсан институц, оноор

Байгууллага	2024 оны үнэлгээ	2023 оны үнэлгээ
Шүүх	42.9%	54.60%
Эрүүл мэндийн байгууллага	40.0%	45.70%
Газрын алба	37.5%	52.30%
Улс төрийн нам	34.9%	41.10%
Гаалийн байгууллага	33.7%	47.90%
Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	27.8%	26.70%
Боловсролын байгууллага	24.1%	31.50%
Нутгийн захиргааны байгууллага	19.5%	20.10%
Прокурорын байгууллага	19.3%	29.60%
Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	19.2%	24.90%
Цагдаагийн байгууллага	19.1%	26.90%

Татвар	18.3%	23.40%
Мэргэжлийн хаяналтын байгууллага	17.4%	18.90%
Төрийн бус байгууллага	4.9%	7.50%
Хувийн хэвшил	4.4%	7.80%
Бусад	3.8%	5.60%

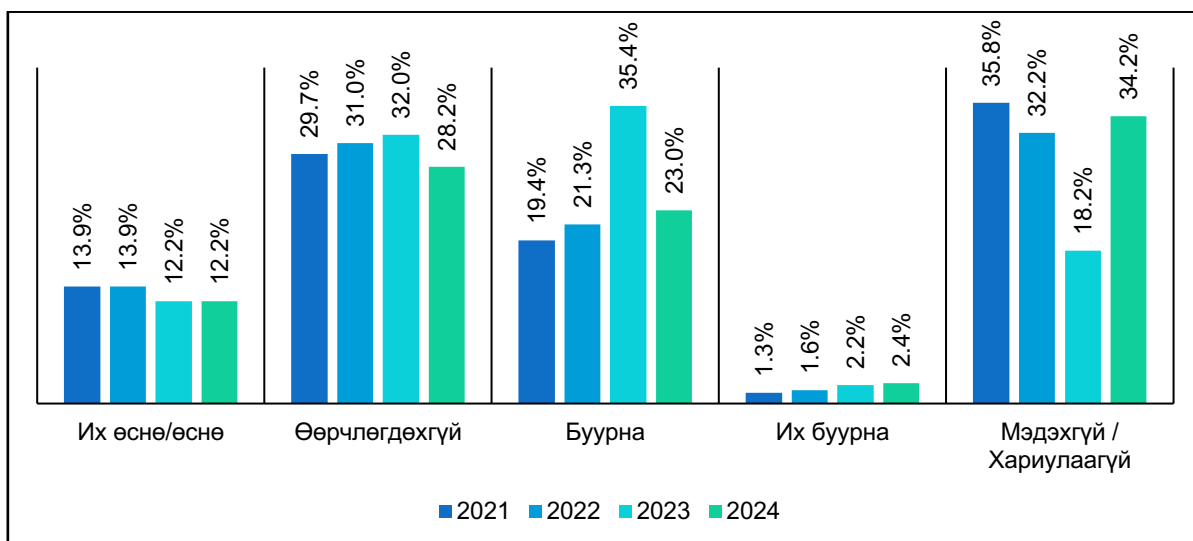
Албан хаагчдын дээрх үнэлгээнээс харахад иргэд үйлчлүүлэхэд хамгийн их чирэгдэл, бэрхшээлтэй, цаг хугацаа шаардсан, шат дамжлага ихтэй байгууллагуудад авлига хамгийн их тархдаг гэж үзжээ. Тухайлбал, эрүүл мэндийн байгууллага, гаалийн байгууллага, газрын албаны хувьд ачаалал их, үйлчилгээний хүртээмж багаас шалтгаалж иргэд богино хугацаанд үйлчилгээ авах, дарааллын урдуур үйлчлүүлэх зэрэг зорилгоор авлига өгөх хандлага их гэж үзэх боломжтой байна.

Шүүх байгууллагын хувьд иргэдийн шүүхэд итгэх итгэл доогуур байдагтай холбоотойгоор авлига хамгийн тархсан байгууллагаар үнэлэгдсэн гэж үзэж байна. Тухайлбал, 2023 онд зохион байгуулсан “Хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлэх ба шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх нь” олон улсын хурлын үеэр танилцуулсан судалгаанд Монгол Улсад шүүх ажиллагаанд оролцсон иргэдийн шүүхэд итгэх итгэл 64.5 хувьтай, оролцож байгаагүй иргэдийн хувьд 53.7 хувьтай байгаа нь доогуур үзүүлэлт юм. Улс төрийн намуудын хувьд иргэдийн зүгээс намын санхүүжилтийн механизм, албан тушаалын томилгоо, хувийн ашиг сонирхлыг дээгүүр үзэх зэрэг талуудад байнга шүүмжлэлтэй ханддаг нь дээрх хариултыг өгөхөд нөлөөлсөн байж болно.

3.3. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дах авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл

Төрийн байгууллагуудын албан хаагчид Монгол Улсын авлигын түвшин ирэх хоёр жилд хэрхэн өөрчлөгдөх талаар ямар төсөөлөлтэй байгааг судалгааны асуулгаар асуухад дараах хариултуудыг өгсөн байна. Энэ оны хувьд нийт оролцогчдын 25.4 хувь нь авлигын түвшин тодорхой хэмжээнд буурна гэж үзсэн бол мэдэхгүй гэсэн хариултын хувь өндөр буюу 34 хувьтай байна. Өмнөх жилд авлигыг буурна гэж үзсэн албан хаагчдын хувь өндөр байсан бол энэ жил 12 орчим нэгж хувиар буурч, харин төсөөлөл байхгүй гэсэн хариулт өссөн байна. Үүний шалтгаан нь Монгол Улсын Засгийн газраас 2023-2024 оныг авлигатай тэмцэх жил болгож, Шүгэл ажиллагааг эхлүүлсэн бөгөөд 2023 онд иргэд, албан хаагчдын хувьд энэхүү ажиллагааны талаарх хүлээлт өндөр байсантай холбоотой байж болно. Харин 2024 онд судалгаанд хамрагдсан төрийн албан хаагчдын хувьд авлигын эсрэг хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаанд төдийлөн итгэлтэй бус байгаа нь энэхүү асуултын үр дүнгээс харагдаж байна.

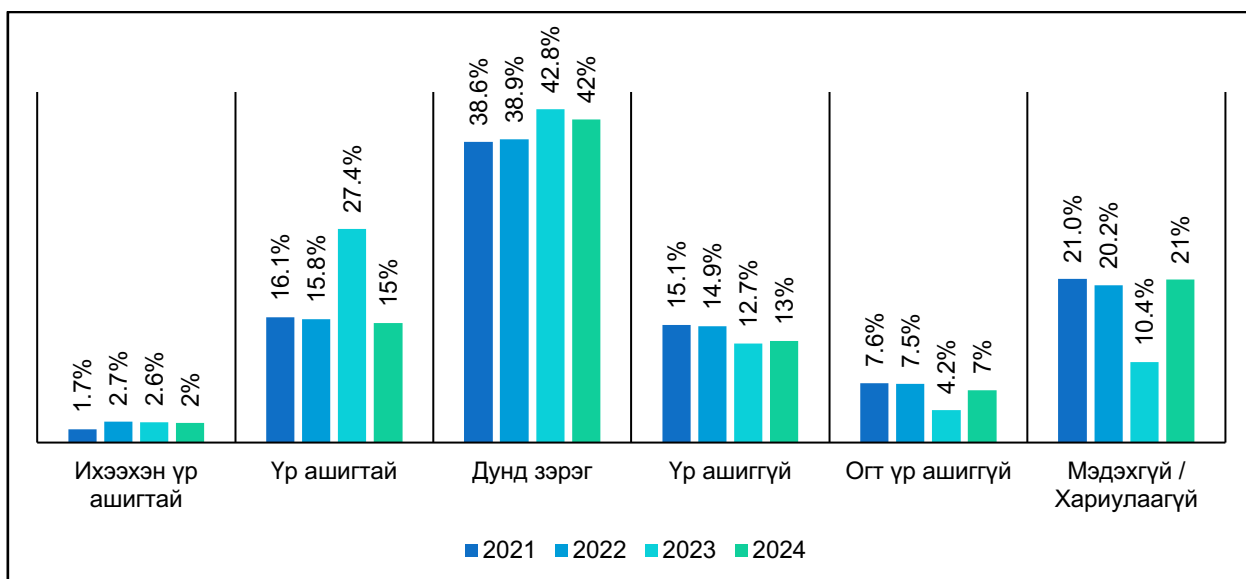
График 10. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дах авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, хувиар

3.4 Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүн

Монгол Улсын авлигаас урьдчилан сэргийлэх, түүнийг таслан зогсоох, хариуцлага тооцох эрх, үүрэг бүхий этгээд болох Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг үнэлэх нэг асуултыг судалгааны хүрээнд төрийн байгууллагын албан хаагчдаас авсан. Албан хаагчдын 17 хувь нь үр ашигтай ба ихээхэн үр ашигтай гэж хариулсан. Өмнөх жилүүдтэй адил дунд зэрэг болон үр ашиггүй гэсэн хариултын хувь зонхилж байна. Өмнөх жилүүдийн үнэлгээг харахад 2023 оноос бусад онуудад үнэлгээний хандлага 2024 оны үнэлгээтэй төстэй байна. 2023 онд албан хаагчдын дунд авлигын эсрэг үйл ажиллагаа, түүний үр дүнгийн талаарх төсөөлөл эерэг байсныг өмнөх асуултын болон энэ асуултын үр дүн харуулж байна. Гэвч 2024 онд энэхүү эерэг төсөөлөл эргээд буурсан, тодорхойгүй байдал нэмэгдсэн байдалтай байна.

График 11. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, хувиар

ДҮГНЭЛТ

Төрийн байгууллагын дотоод шударга байдлын үнэлгээг тодорхойлох зорилгоор албан хаагчдаас авсан асуулгын үр дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтэд хүрч байна.

- 2018 оноос дараалан өсөлттэй байсан ДШБҮ энэ онд 81.5 болж өмнөх оноос 1.9 оноогоор буурсан байв. Өөрчлөлтийг бүрэлдэхүүн индексээр задалж үзвэл соёлын индекс 2.3 оноогоор, үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс 1.4 оноогоор тус тус буурсан байлаа. Дээрх хоёр индексийн энэ оны бууралт нь мөн таван жилийн дараалсан өсөлтийн хандлагыг эвдсэн үзүүлэлт байв.
- Төрийн байгууллагуудын төрлүүдийн ДШБҮ өмнөх оноос мөн буурсан үзүүлэлттэй байна. Дүүргийн ЗДТГ-уудыг оруулахгүйгээр нийт 72 байгууллагаас 29 байгууллагын үнэлгээ өсч, 2 байгууллагын үнэлгээ бага зэрэг өөрчлөлттэй, үлдсэн 41 байгууллагын үнэлгээ буурсан. Тэгвэл 2022 ба 2023 онд ДШБҮ үнэлгээ өсөлттэй байсан байгууллагын тоо харгалзан 39 ба 41 байжээ.
- 2024 онд Жижиг дунд, үйлдвэрийн газар, Цахим, хөгжил харилцаа холбооны яам, Баянхонгор ба Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ-ууд, Оюуны өмчийн газар гэсэн 5 байгууллага ДШБҮ-ний эрэмбэд тэргүүлж байна. Үүнээс Баянхонгор аймгийн ЗДТГ болон Оюуны өмчийн газрууд харгалзан 54 ба 52 дугаар байрнаас олон байраар өгсөж үнэлэгдсэн байв.
- Харин Цаг, уур орчны шинжилгээний газар, Биеийн тамир, спортын улсын хороо, Ашигт малтмал газрын тосны газар зэрэг 3 агентлаг болон Ховд ба Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ-ууд ДШБҮ-ний хамгийн доод оноог авсан 5 байгууллага байсан. Дээр дурдагдсан хоёр аймгийн ЗДТГ болон Цаг уур, орчны шинжилгээний газрууд өмнөх оноос олон байраар ухарч сүүлийн эрэмбүүдэд жагссан байна. Бага үнэлгээ авахад нөлөөлсөн нэгж үзүүлэлтүүдийн хувьд байгууллагууд харилцан адилгүй байв.
- 2024 онд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ-ууд үнэлгээ өндөр дүнгээр өссөн байсан бол Батлан хамгаалах яам, Цаг уур, орчны шинжилгээний газар, Ойн газар, Архивын газар болон Ховд, Сүхбаатар, Дундговь, Дорнод аймгийн ЗДТГ-уудын үнэлгээ их оноогоор буурсан байлаа.
- Судалгааны үр дүнгээс харахад 2024 онд ДШБҮ хамгийн ихдээ 11.2 оноогоор л өссөн байхад хамгийн их бууралт нь 31 оноотой, бууралтын хэмжээ өсөлтийн хэмжээнээс их байх хандлагатай байлаа. Энэ нь байгууллагад дотоод шударга байдлыг бэхжүүлэх нь их хүчин чармайлт шаардах үйл явц болохыг харуулж болох юм.
- Тооцоололд ашигласан эхний хүчин зүйл болох Соёлын индекс энэ онд 73.9 оноогоор үнэлэгдсэн ба албан хаагчид тус хүчин зүйлийг хоёр дахь бүлэг индексээс доогуур үнэлсэн хэвээр байна. Уг индексийг бүрдүүлэгч “албан бус хэм хэмжээ” ба “авлигын эсрэг тогтолцоо” үзүүлэлтүүд харгалзан 3.5 ба 1.2 оноогоор тус тус буурч 79.4 болон 68.3 онооны түвшинд хүрсэн. Байгууллагын албан хаагчид шударга, ашиг сонирхлын зөрчилгүйгээр ажил үүргээ гүйцэтгэх хэм хэмжээ, байгууллагын дотоод авлигын эсрэг механизмыг сайжруулах шаардлага байсаар байна.
- Үнэлгээний хоёр дахь хүчин зүйл болох үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс энэ онд 89.3 оноогоор үнэлэгдсэн. Индексийн тооцоололд ашиглагддаг таван дэд үзүүлэлтүүд өмнөх оноос бүгд буурсан үр дүнтэй байна. Эдгээрээс “удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл” дэд үзүүлэлт нь өмнөх онуудтай адил хамгийн бага үнэлгээг авсан хэвээр буюу 71.9 оноогоор үнэлэгдсэн байна. Цаашид ч авлигын эсрэг, шударга байдлыг бэхжүүлэхэд удирдлагын хүсэл, эрмэлзлийг нэмэгдүүлэх шаардлага

- байсаар байна. Энэ онд үүрэг даалгаврын шударга байдлын үзүүлэлт бусад дэд үзүүлэлтүүдээс илүү буурсан байлаа.
- Энэ оны судалгаагаар төрийн байгууллагуудын төрөл хооронд ДШБҮ-ний хувьд онцлог ялгаа байгаа эсэхийг нягтлаж үзвэл, нийслэлийн ЗДТГ-уудын ДШБҮ (2.5↓) хамгийн ихээр буурсан ба үүний шалтгаан нь ЗДТГ-уудын дундаж соёлын индекс 3.8 оноогоор буурсанд оршиж байв. Харин үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн хувьд агентлагуудын дундаж үнэлгээ (1.8↓) хамгийн ихээр буурсан байсан бол яамнуудын хувьд бусад хоёр төрлийн байгууллагатай харьцуулахад хоёр индексийн бууралт бага байв. Харин төрийн байгууллагуудын дунд нийтлэг ажиглагдсан зүйл нь авлигын эсрэг тогтолцоо ба удирдлагын хүсэл эрмэлзэл гэсэн хоёр дэд үзүүлэлт 3 төрлийн байгууллагын хувьд хамгийн бага оноотой байсан бол хүний нөөц, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх дэд үзүүлэлтүүд хамгийн өндөр оноотой байсан юм.
  - Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол байсаар байгаа бөгөөд түүний голлох шалтгааныг удирдах албан тушаалтны шийдвэрээр болон хяналт сулаас гэж хариулсан байна. Энэ хандлага өмнөх жилүүдэд мөн адил байсан учир цаашид төсвийн зарцуулалтын хяналтыг сайжруулах, удирдлага хуулийн дагуу зарцуулалтыг хийдэг байх тал дээр анхаарах шаардлагатай байна.
  - Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ-ний дундаж 84 байгаа нь бусад төрийн байгууллагуудын ДШБҮ-ний дунджаас 2.47 оноогоор илүү үр дүн юм. Дүүргүүдээс Сүхбаатар ба Багахангай дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол Чингэлтэй ба Багануур дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн бага үнэлгээг авчээ. ДШБҮ хамгийн их өсөлттэй нь Багахангай болон Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ-ууд бол хамгийн их буурсан нь Баянгол, Налайх, Багануур дүүргийн ЗДТГ-ууд байв.
  - Энэ оны судалгаагаар ДШБҮ ба түүний бүрэлдэхүүн үзүүлэлтүүдийн үр дүн нийтлэгээр буурсан үр дүн ажиглагдсан. Үүнд, нийтлэгээр нөлөөлсөн байж болох дараах хүчин зүйлсүүд байна. Нэгдүгээрт, 2024 он нь сонгуулийн жил байсантай холбоотойгоор асуулгад оролцогчдын хариулах хандлагад нөлөө үзүүлсэн байх талтай. Хоёрдугаарт, Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оныг авлигын эсрэг жилээр зарлаж, “5Ш” ажиллагааг эхлүүлсэн ба тухайн санаачлага болон өнгөрсөн хугацаанд авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийг илрүүлсэн үйл явдлууд нь судалгаанд оролцогчдын хариулах хандлагад нөлөө үзүүлсэн байх боломжтой. Эдгээр нийтлэг хүчин зүйлсээс гадна тухайн байгууллага тус бүрийн үнэлгээний өөрчлөлтийн шалтгааныг дотоод үйл ажиллагааны хүчин зүйлсээс эрэлхийлж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөвөл зохино.
  - Энэ оны судалгаагаар албан хаагчдын дундах авлигын түгээмэл байдлын төсөөлөл бага зэрэг буурсан үр дүн ажиглагдсан. Тухайлбал, Монгол улсад авлига түгээмэл, ихээхэн түгээмэл гэсэн хариултуудын хувь өмнөх оноос нийт 5.9 хувиар буурч, дунд зэрэг болон бага гэсэн хариултуудын хувь нэмэгджээ. Хэдий тийм боловч, нийт судалгаанд оролцогчдын 57.8 хувь нь авлигын тохиолдол түгээмэл гэж үзсэн нь өндөр дүн хэвээр байна.
  - Судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улсын авлигын шалтгааныг тодруулахад 28.6 хувь нь цалин хөлсний хэмжээ ба амьжиргааны түвшин бага, 11.7 хувь нь хувь хүмүүсийн ухамсар, хандлага, 7.3 хувь хуулийн хэрэгжилт сул, 6.9 хувь хариуцлага тооцдоггүй байдал, 6.3 хувь нь хүнд суртал их зэрэг шалтгаануудыг нэрлэжээ. Үүнээс эхний гурван шалтгаан өмнөх онуудад ч өндөр давтамжаар нэрлэгдсэн байна.

- Монгол улсад авлига хамгийн их тархсан институцийн талаарх асуултад өмнөх онуудтай адилаар Шүүх, Эрүүл мэндийн байгууллага, Газрын алба, Улс төрийн нам болон Гаалийн байгууллагууд хамгийн өндөр давтамжтай тодорхойлогдсон хэвээр байна. Албан хаагчид нэгдүгээрт, иргэд үйлчлүүлэхэд хамгийн их чирэгдэл, бэрхшээлтэй, цаг хугацаа шаардсан, шат дамжлага ихтэй байгууллагуудад авлига хамгийн их тархдаг гэж үзжээ. Хоёрдугаарт, олон нийтийн дунд тухайн байгууллагын итгэх итгэлийн түвшин бага байдаг байгууллагуудад авлига түгээмэл гэж үзсэн байна.
- Судалгааны хүрээнд албан хаагчдаас тухайн байгууллагын шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх хүрээнд хэрэгжүүлэх шаардлагатай үйл ажиллагааг тодруулахад дараах зүйлсийг онцолсон. Үүнд:
  - Сургалт, сурталчилгаа тогтмол хийдэг байх.
  - Үйл ажиллагааг ил тод байлгах, мэдээллийг түгээх, нээлттэй байх
  - Цалин хөлс, хангамжийг нэмэгдүүлэх
  - Хувь хүний шударга байдал, ухамсрыг сайжруулах
  - Цахимжуулах, шилэн болох
  - Үйл ажиллагаанд хүний оролцоо, шат дамжлагыг багасгах
  - Хяналтыг сайжруулах
  - Хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах
  - Эрх зүйн орчныг сайжруулах
  - Ажилтны мэдлэг, мэдээлэл, ур чадварыг сайжруулах
- Судалгаанд оролцогчдоос Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг үнэлэх асуулгыг авсан ба албан хаагчдын 17 хувь нь л үр ашигтай гэж хариулсан бол дунд зэрэг болон үр ашиггүй гэсэн хариулт 55 хувийг бүрдүүлж байна. Энэ хандлага жил бүр төдийлөн өөрчлөлтгүй байгааг анхаарч, авлигатай тэмцэх газраас шалтгааныг тодруулан, үйл ажиллагаандаа өөрчлөлт оруулах шаардлага байсаар байна.
- Судалгаанд оролцогчдын Монгол Улсын ирэх хоёр жилийн авлигын түвшингийн төсөөлөлд тодорхойгүй байдал нэмэгдсэн байна. Тухайлбал, нийт албан хаагчдын 34 хувь нь мэдэхгүй гэж хариулсан байгаа нь өмнөх оноос 16 нэгж хувийн өсөлттэй байна. Түүнчлэн ирэх жилүүдэд авлига тодорхой хэмжээгээр буурна гэж үзсэн албан хаагчдын хувь мөн өмнөх жилээс буурсан байна.
- Цаашид судалгааны ач холбогдлыг нэмэгдүүлэхийн тулд тухайн хариултын шалтгааныг тодруулах нэмэлт асуултууд оруулах, ДШБҮ-ний хувьд 26 нэгж асуултын шударга байдлыг төлөөлөх чадварын хувийн жинг тогтоох зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзэж байна. Тухайлбал, одоогийн аргаар үнэлгээнд ашиглагдаж буй нэгж үзүүлэлт бүр нь ижил хувийн жингээр буюу арифметик дунджийн аргаар тооцоололд ашиглагдаж байна. Үүнийг principal component analysis эсвэл factor analysis болон өөр бусад аргаар шинжилж, ач холбогдлын хувийн жинг шинээр тодорхойлох, зарим үзүүлэлтийг хасах, нэмэх зэргээр сайжруулалт хийж болох ба энэ чиглэлд нэмэлт онолын ба эмпирик судалгааг харьцуулан судлах шаардлагатай болно.

ХАВСРАЛТУУД

Хавсралт 1. Дотоод шударга байдлын үнэлгээний нэгж асуултууд

Индекс	Дэд үзүүлэлтүүд	Нэгж асуултууд	
Соёлын индекс	Албан бус хэм хэмжээ	A1. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ ил тод байдлаар гүйцэтгэдэг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	
		A2. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
		A3. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ ах дүү, танил талынхаа нөлөөнд автдаг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
		A4. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ бусдад дарамт, шахалт үзүүлж нөлөөлдөг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
		A5. Танай байгууллагын алба хаагчид албаны мэдээллийг хувийн зорилгоор ашиглах, эсхүл бусдад дамжуулах явдал хэр байдаг гэж та үзэх вэ?	
		A6. Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүрэгтэй холбоотой этгээдээс нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив, бусад санхүүгийн тусламж авдаг гэдэгт	
	Авлигын эсрэг тогтолцоо	A7. Танай байгууллага авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээллэгчийг бүрэн хамгаалсан гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	
		A8. Танай байгууллага авлигын зөрчил гаргасан алба хаагчдад холбогдох хариуцлагыг хүлээлгэдэг гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
		A9. Танай байгууллагад авлигыг хянах дотоод хяналтын механизм бүрэлдсэн гэдэгтэй та санал нийлэх үү?	
Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	Хүний нөөц	A10. Танай байгууллагад шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгөх явдал хэр түгээмэл байдаг вэ?	
		A11. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд та албан тушаал ахих дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд өөрийн удирдах албан тушаалтанд мөнгө, бусад үнэ бүхий зүйлс өгсөн тохиолдол бий юу?	
		A11.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа өгсөн вэ?	
		A11.2 Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээний үнэ өртөгтэй байсан бэ?	
		A13. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч болон удирдах албан тушаалтан албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэх зорилгоор мөнгө, үнэ бүхий зүйлс өгч байсан уу?	
		Төсвийн зарцуулалт	A14. Танай байгууллагад төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал хэр түгээмэл байдаг вэ?
			A15. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол бий юу?
			A15.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа тохиолдсон бэ?
			A15.2 Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээтэй үнэ, өртөгтэй байсан бэ?
			A16. Хэрэв тийм бол төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан нь юу вэ?
	Үүрэг даалгаврын шударга байдал		A17. Танай байгууллагын удирдах алба хаагчдын дунд өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх тохиолдол хэр түгээмэл байдаг вэ?
		A18. Танай байгууллагын удирдах алба хаагчид хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр түгээмэл вэ?	
		A19. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таныг албан үүргээ гүйцэтгэж байхад таны удирдах албан тушаалтан танд хууль бус үүрэг даалгавар өгч байсан уу?	
		A19.1 Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр олон удаа тохиолдсон бэ?	
		Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	A20. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад хяналт тавих чиг үүрэг бүхий байгууллагын алба хаагчдад та болон таны хамтран ажиллагч, удирдагч вэ?
			A21. Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч, удирдах албан тушаалтан албан үүрэгтэйгээ холбоотой бусад талуудаас мөнгө, үнэ бүхий зүйлс авч байсан уу?
	A22. Танай байгууллагын удирдлагын авлигатай тэмцэх, шударга ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзэлийг та хэрхэн үнэлэх вэ?		

Индекс	Дэд үзүүлэлтүүд	Нэгж асуултууд
	Удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл	<p>A23. Танай байгууллагын дунд түвшний менежерүүдийн авлигатай тэмцэх, шудрага ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзлийг Та хэрхэн үнэлэх вэ?</p> <p>A24. Өмнөх жилийнхтэй харьцуулахад танай байгууллагын авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаа хэрхэн өөрчлөгдсөн гэж та үзэх вэ?</p> <p>A25. Танай байгууллага дахь шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэхийг тулд нэн тэргүүнд юу хийх шаардлагатай гэж Та үзэж байна вэ?</p> <p>A26. Танай байгууллагад авлигын нөлөө хэр байдаг вэ?</p>

Хавсралт 2. Түүврийн дэлгэрэнгүй хуваарилалт

No.	Байгууллагын нэр	Албан хаагч
Яамд		
1	Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам	50
2	Барилга хот байгуулалтын яам	30
3	Батлан хамгаалах яам	30
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	50
5	Гадаад харилцааны яам	50
6	Зам, тээвэр хөгжлийн яам	50
7	Сангийн яам	50
8	Соёлын яам	30
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	30
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын яам	50
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	50
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	50
13	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	30
14	Эдийн засаг хөгжлийн яам	30
15	Эрүүл мэндийн яам	50
16	Эрчим хүчний яам	30
Агентлаг		
17	Архивын ерөнхий газар	30
18	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	50
19	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	30
20	Боловсролын ерөнхий газар	30
21	Гаалийн ерөнхий газар	30
22	Гадаадын иргэн харьяатын газар	50
23	Газар зохион байгуулалт, геодиз, зураг зүйн газар	30
24	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	20
25	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	50
26	Мал эмнэлэгийн ерөнхий газар	20
27	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	30
28	Ойн газар	15
29	Онцгой байдлын ерөнхий газар	50
30	Оюуны өмчийн газар	30
31	Соёл урлагийн газар	10
32	Стандарт, хэмжил зүйн газар	50
33	Татварын ерөнхий газар	50
34	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	30
35	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	20
36	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	30
37	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	50
38	Усны газар	15
39	Үндэсний геологийн алба	15
40	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	15
41	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	30
42	Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар	15
43	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын ерөнхий газар	20
44	Архивын ерөнхий газар	30
45	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	50
46	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	30
47	Боловсролын ерөнхий газар	30
48	Гаалийн ерөнхий газар	30
49	Гадаадын иргэн харьяатын газар	50
50	Газар зохион байгуулалт, геодиз, зураг зүйн газар	30
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ		
51	Архангай аймгийн ЗДТГ	30
52	Баян-Өлгийн аймгийн ЗДТГ	30
53	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	30
54	Булган аймгийн ЗДТГ	30
55	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	30
56	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	30
57	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	30

No.	Байгууллагын нэр	Албан хаагч
58	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	30
59	Дорнод аймгийн ЗДТГ	30
60	Дундговь аймгийн ЗДТГ	30
61	Завхан аймгийн ЗДТГ	30
62	Нийслэлийн ЗДТГ	80
63	Орхон аймгийн ЗДТГ	30
64	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	30
65	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	30
66	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	30
67	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	30
68	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	30
69	Төв аймгийн ЗДТГ	30
70	Увс аймгийн ЗДТГ	30
71	Ховд аймгийн ЗДТГ	30
72	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	30
Дүүргийн ЗДТГ		
73	Багануур дүүргийн ЗДТГ	20
74	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	15
75	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	30
76	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	30
77	Налайх дүүргийн ЗДТГ	15
78	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	30
79	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	30
80	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	30
81	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	20
Нийт		2,660

Хавсралт 3. ДШБҮ, индексүүд, дэд үзүүлэлтүүдийн үр дүн, байгууллагуудаар, 2024 он

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	ДШБҮ
Яам		81	70.2	75.6	96.9	93	86.6	99.3	71.2	89.4	82.5
1	Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам	78.1	63	70.5	98.2	58.4	76.5	99	65	79.4	75
2	Барилга хот байгуулалтын яам	82.6	68.4	75.5	98.1	96.1	87.5	100	74.4	91.2	83.4
3	Батлан хамгаалах яам	70.8	63.9	67.4	79.8	74.5	75.9	93.3	67.3	78.2	72.8
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	80.7	64	72.4	98.2	93.4	85.3	100	75.1	90.4	81.4
5	Гадаад харилцааны яам	82.3	73.7	78	97.2	98.6	91.3	100	73.3	92.1	85.1
6	Зам, тээвэр хөгжлийн яам	77.6	65.5	71.5	98.8	93.4	86.9	100	73.1	90.4	81
7	Сангийн яам	84.4	74.1	79.2	97.6	98	89.4	99	76.5	92.1	85.7
8	Соёлын яам	82.7	76.4	79.6	98.1	97.4	89.2	100	71.2	91.2	85.4
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	80.2	69	74.6	98.7	97.2	89.9	100	71.5	91.5	83
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын яам	86.7	78.4	82.5	98.5	96.7	87.6	100	64.4	89.4	86
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	82.9	69.8	76.3	98.6	97.5	88.7	99	68.9	90.6	83.4
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	77.9	66.8	72.3	98.8	97	88.1	100	71.6	91.1	81.7
13	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	86.3	84.2	85.2	98.8	98.8	90.3	100	76.3	92.8	89
14	Эдийн засаг хөгжлийн яам	86	76.2	81.1	97.9	97.3	92.1	100	76.7	92.8	86.9
15	Эрүүл мэндийн яам	76.3	60.6	68.5	96	95.8	79	99	66.8	87.3	77.9
16	Эрчим хүчний яам	81.1	68.6	74.8	97.5	98.2	88.2	100	66.4	90.1	82.4
Агентлаг		80.9	67.6	74.3	95.3	91.4	86.8	98.5	71.1	88.6	81.5
17	Архивын ерөнхий газар	78.5	51.3	64.9	98.7	64.4	90.6	100	68.2	84.4	74.7
18	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	66.7	53.9	60.3	81.8	92.8	82.8	100	60.2	83.5	71.9
19	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	66.7	51.5	59.1	48.1	69.2	74.6	81.7	51.6	65	62.1
20	Боловсролын ерөнхий газар	88.2	74.9	81.5	99	98.8	92.8	100	78.6	93.8	87.7
21	Гаалийн ерөнхий газар	75.3	70.9	73.1	97.4	99	87.6	100	74.8	91.8	82.4
22	Гадаадын иргэн харьяатын газар	82.7	77.7	80.2	98.1	98	93.1	100	79.1	93.7	86.9
23	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	87.5	69	78.2	97.6	99.1	87.2	100	72	91.2	84.7
24	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын ерөнхий газар	80	78.3	79.2	98.8	94.5	91.5	100	75.1	92	85.6
25	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	93.2	79.7	86.4	99.3	100	98.1	100	87.7	97	91.7
26	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	75.3	68.1	71.7	97.2	96.3	87	100	67.9	89.7	80.7
27	Мал эмнэлэгийн ерөнхий газар	76.4	62.9	69.6	98.3	98.3	89.3	100	70.5	91.3	80.5
28	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	86.9	70.5	78.7	98.8	97.8	92.4	100	75.9	93	85.8
29	Ойн газар	77.5	65.1	71.3	99.5	49.5	69.5	100	68.5	77.4	74.4
30	Онцгой байдлын ерөнхий газар	82.7	68.6	75.6	96.1	85.4	86.8	100	70.3	87.7	81.7
31	Оюуны өмчийн газар	89.1	75.8	82.4	98.8	98.9	92.3	100	79.2	93.8	88.1
32	Соёл урлагийн газар	84.2	62.2	73.2	98.5	96.4	86.6	100	80	92.3	82.8
33	Стандарт, хэмжил зүйн газар	83.7	75.9	79.8	94.5	92.1	86.5	97	69.8	88	83.9
34	Татварын ерөнхий газар	85.6	70.4	78	97.8	98.6	94.4	99	77.5	93.5	85.7
35	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	83.4	76.7	80.1	99	96.9	92.1	100	80.4	93.7	86.9
36	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	73.1	59.3	66.2	97.4	96.5	80.5	95	67.5	87.4	76.8
37	Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар	83.4	67.8	75.6	99.3	99.1	91.1	100	69.7	91.9	83.7
38	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	83.8	73.7	78.7	98.1	94.7	95	99	77.2	92.8	85.8

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	ДШБҮ
39	Усны газар	86.2	72.9	79.5	99.3	96.9	91.1	100	80.3	93.5	86.5
40	Үндэсний геологийн алба	65.4	61.9	63.6	91.9	91.3	84.1	100	49.3	83.3	73.5
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	76.8	55	65.9	97.7	88.6	76.3	96.7	64	84.7	75.3
42	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	86	67.9	76.9	98.3	76.7	87.8	100	64.4	85.4	81.2
43	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	66.5	25.4	46	71.1	58.4	50.6	85	33	59.6	52.8
44	Цагдаагийн ерөнхий газар	83.8	81.1	82.5	98.1	98.8	91	100	81	93.8	88.1
45	Шудрага өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	86.5	67.4	77	99.5	98.4	77.5	100	71.4	89.4	83.2
46	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар	81.8	72.1	76.9	97.1	95.7	79.6	100	70.9	88.7	82.8
47	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	84	73.4	78.7	97.9	96	91.1	97	79.2	92.2	85.5
48	Эм, эмнэлэгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	83.9	69.2	76.5	99.4	94.4	93	100	75.6	92.5	84.5
49	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	83.3	74.9	79.1	98.8	98	92.4	98	76.5	92.7	85.9
50	Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газар	82.7	74.9	78.8	98.6	99.6	95.6	100	71.9	93.1	86
ЗДТГ		76	67.9	71.9	96.9	95.4	86.4	96.1	73.6	89.7	80.8
51	Архангай аймгийн ЗДТГ	85.2	67.4	76.3	97.1	98.3	95.1	100	72.7	92.7	84.5
52	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	71.3	63.5	67.4	97.4	88.7	84.9	100	74.8	89.2	78.3
53	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	89.3	83	86.2	92.1	90.4	92.2	96.7	87.3	91.7	89
54	Булган аймгийн ЗДТГ	85.4	81.1	83.3	96.3	98.1	95	91.7	76.5	91.5	87.4
55	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	85.2	72.9	79	98.9	95.3	92.9	100	75.5	92.5	85.8
56	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	87.2	80.4	83.8	98.1	97.5	92.1	100	81.1	93.8	88.8
57	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	82.2	61.3	71.8	99.1	97.6	87	95	70.6	89.8	80.8
58	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	84.3	74.8	79.6	99.3	98	94.8	100	80.8	94.6	87.1
59	Дорнод аймгийн ЗДТГ	76.9	59.4	68.2	97.5	96.3	86.7	100	71.1	90.3	79.2
60	Дундговь аймгийн ЗДТГ	66.8	63.6	65.2	95.6	94.1	83.4	93.3	52.6	83.8	74.5
61	Завхан аймгийн ЗДТГ	77	56.2	66.6	89.7	91.1	68.7	98.3	65.4	82.7	74.6
62	Орхон аймгийн ЗДТГ	84	73.7	78.8	99.5	97.2	93.1	100	75.5	93.1	85.9
63	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	77.6	67.2	72.4	100	97.3	51	100	81	85.9	79.1
64	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	55.1	75.1	65.1	99	98.4	86.5	100	73.9	91.6	78.3
65	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	66.1	52.1	59.1	92.9	91.6	83.6	81.7	60.7	82.1	70.6
66	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	79.7	66	72.8	98	96.3	92.1	96.7	74.3	91.5	82.1
67	Төв аймгийн ЗДТГ	83.1	77.9	80.5	99.4	98.2	92.8	95	84.3	93.9	87.2
68	Увс аймгийн ЗДТГ	78.5	57	67.7	97.9	97.9	84	100	73.5	90.7	79.2
69	Ховд аймгийн ЗДТГ	37.6	51.7	44.6	89.1	89.1	79.5	73.3	65.8	79.4	62
70	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	82.1	70.6	76.3	98.3	96.6	90.1	95	73.2	90.6	83.5
71	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	55.1	76.9	66	98.4	98.3	88.5	98.3	83.7	93.4	79.7
72	Нийслэлийн ЗДТГ	82.6	61.6	72.1	97.8	91.9	87.3	100	63.7	88.1	80.1
Дүүрэг		82	70.7	76.4	98.4	94.5	89.5	99.6	76.6	91.7	84
73	Багануур дүүргийн ЗДТГ	81.5	60.5	71	99.1	95.8	88.8	100	70	90.7	80.8
74	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	82.1	77.9	80	97.5	99.4	83.8	100	84.8	93.1	86.6
75	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	81.2	67.4	74.3	97.2	82.5	92.5	96.7	77.2	89.2	81.8
76	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	83.9	72.8	78.4	99	97.9	91.7	100	78.3	93.4	85.9
77	Налайх дүүргийн ЗДТГ	80.8	67.1	74	100	92.8	90.4	100	81.1	92.9	83.4
78	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	81.9	72.4	77.2	97.5	94.8	87.9	100	77.1	91.4	84.3
79	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	87.3	75.3	81.3	99.4	97.9	93.8	100	76	93.4	87.4
80	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	82.2	73.5	77.9	97.8	94.5	92.1	100	78.6	92.6	85.2

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	ДШБҮ
81	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	76.9	69.8	73.3	98.1	94.5	84.5	100	66.1	88.6	81

Хавсралт 4. Соёлын индексийн нэгж үзүүлэлтүүд, түүний өөрчлөлт, оноогоор

Үзүүлэлтүүд		2023	2024	Өөрчлөлт
Соёлын индекс		76.2	73.9	-2.3
1	Албан бус хэм хэмжээ	82.9	79.4	-3.5
A1	Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ ил тод байдлаар гүйцэтгэдэг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	77.9	76.0	-1.9
A2	Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	77.7	72.4	-5.3
A3	Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ ах дүү, танил талынхаа нөлөөнд автдаг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	76.8	73.0	-3.8
A4	Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүргээ гүйцэтгэхдээ бусдад дарамт, шахалт үзүүлж нөлөөлдөг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	79.0	74.9	-4.2
A5	Танай байгууллагын алба хаагчид албаны мэдээллийг хувийн зорилгоор ашиглах, эсхүл бусдад дамжуулах явдал хэр байдаг гэж Та үзэх вэ?	90.1	87.7	-2.3
A6	Танай байгууллагын алба хаагчид албан үүрэгтэй холбоотой этгээдээс нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив, бусад санхүүгийн тусламж авдаг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	95.5	92.7	-2.9
2	Авлигын эсрэг тогтолцоо	69.5	68.3	-1.2
A7	Танай байгууллага авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээлэгчийг бүрэн хамгаалсан гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	66.2	65.7	-0.5
A8	Танай байгууллага авлигын зөрчил гаргасан алба хаагчдад холбогдох хариуцлагыг хүлээлгэдэг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	74.3	72.8	-1.5
A9	Танай байгууллагад авлигыг хянах дотоод хяналтын механизм бүрэлдсэн гэдэгтэй Та санал нийлэх үү?	67.8	66.4	-1.4

Хавсралт 5. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн нэгж үзүүлэлтүүд, түүний өөрчлөлт, оноогоор

Үзүүлэлтүүд		2023	2024	Өөрчлөлт
Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс		90.6	89.1	-1.5
1	Хүний нөөц	97.6	96.1	-1.5
A10	Танай байгууллагад шинээр ажилд орох, албан тушаал ахих, өөр ажилд шилжих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхи	94.1	88.7	-5.4
A11	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд та албан тушаал ахих дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, үр дүнгээ үнэлүүлэхийн тулд өөрийн удирдах албан тушаалтанд мөнгө, бусад үнэ бүхий эд зүйлс өгсөн үү?	99.7	99.6	-0.1
A11.1	Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа өгсөн вэ?	97.1	96.1	-1.0
A11.2	Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээний үнэ өртөгтэй байсан бэ?	98.0	96.8	-1.2
A13	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч болон удирдах албан тушаалтан албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, үр дүнгээ үнэлүүлэх зорил	98.9	99.5	0.5
2	Төсвийн зарцуулалт	94.0	93.0	-1.0
A.14	Танай байгууллагад төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал хэр түгээмэл байдаг вэ?	89.9	86.2	-3.7
A.15	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад төсвийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол бий юу?	97.0	97.2	0.2
A15.1	Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд нийтдээ хэдэн удаа тохиолдсон бэ?	93.6	93.5	-0.1
A15.2	Хэрэв тийм бол нийтдээ хэдий хэмжээтэй үнэ, өртөгтэй байсан бэ?	95.6	95.2	-0.4
3	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	89.1	86.7	-2.4
A17.	Танай байгууллагын удирдах алба хаагчдын дунд өөрийн үүрэг, хариуцлагаас зайлсхийх, хийх ёстой зүйлээ хийхгүй байх тохиолдол хэр түгээмэл вэ	76.8	73.1	-3.7
A18	Танай байгууллагын удирдах алба хаагчид хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр түгээмэл вэ?	87.8	84.3	-3.5
A19	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таныг албан үүргээ гүйцэтгэж байхад таны удирдах албан тушаалтан танд хууль бус үүрэг даалгавар өгч байсан уу	96.7	95.6	-1.1
A19.1	Хэрэв тийм бол сүүлийн 12 сарын хугацаанд хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдал хэр олон удаа тохиолдсон бэ?	95.1	93.7	-1.4
4	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	99.6	98.0	-1.6
A20	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Танай байгууллагад хяналт тавих чиг үүрэг бүхий байгууллагын алба хаагчдад та болон таны хамтран ажиллагч, удирдлага	99.7	98.2	-1.5
A21	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд Таны хамтран ажиллагч, удирдах албан тушаалтан албан үүрэгтэйгээ холбоотой бусад талуудаас мөнгө, үнэ бүхий зүйлс өгсөн үү	99.5	97.7	-1.8
5	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	72.6	71.9	-0.7
A22	Танай байгууллагын удирдлагын авлигатай тэмцэх, шудрага ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзэлийг та хэрхэн үнэлэх вэ?	73.6	72.4	-1.2
A23	Танай байгууллагын дунд түвшний менежерүүдийн авлигатай тэмцэх, шудрага ёсыг бэхжүүлэх хүсэл эрмэлзэлийг Та хэрхэн үнэлэх вэ?	72.8	71.8	-1.1
A24	Өмнөх жилийнхтэй харьцуулахад танай байгууллагын авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаа хэрхэн өөрчлөгдсөн гэж та үзэх вэ?	71.1	71.5	0.4
A26	Танай байгууллагад авлигын нөлөө хэр байдаг вэ?	83.6	80.3	-3.3

Хавсралт 6. Хамгийн бага ДШБҮ бүхий байгууллагуудын нэгж үзүүлэлтүүдийн утга, 2024

Дэд үзүүлэлт	Нэгж үзүүлэлтүүд	Байгууллага						
		Ховд аймгийн ЗДТГ	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	Батлан хамгаалах яам	Ойн газар
Албан бус хэм хэмжээ	A1	45.8	58.8	63	66.7	66.5	65.2	70.0
	A2	23.3	58.3	57.1	64.2	65	70.7	69.6
	A3	25.9	56.9	62.5	61.6	66	64.7	78.6
	A4	22.3	65.8	62.5	57.8	61.6	69.0	76.7
	A5	46.3	81.3	75	72.2	69.3	79.3	79.5
	A6	61.7	78.1	80	74	71.9	76.0	90.6
Авлигын эсрэг тогтолцоо	A7	47.3	21.2	55.4	56.5	51.8	64.4	65.6
	A8	52.5	30	53.1	44.3	59.4	60.4	70.0
	A9	55.2	25	45.8	55.6	50.7	67.0	59.6
Хүний нөөц	A10	45.7	68.3	73.9	64.6	76.3	70.5	97.5
	A11	100	95	86.7	100	98	96.7	100.0
	A11.1	100	70	0	100	64	40.0	100.0
	A11.2	100	26.9	0	100	70.8	95.0	100.0
	A13	100	95	80	100	100	96.7	100.0
Төсвийн зарцуулалт	A14	56.3	65	57.7	66.3	74.2	73.1	72.5
	A15	100	70	83.3	100	98	90.0	73.3
	A15.1	100	0	39.6	100	99.3	96.6	52.1
	A15.2	100	98.7	96.2	100	99.9	38.4	0.0
Үүрэг даалгаврын шударга байдал	A17	42.9	57.4	54.6	63	67.7	68.3	53.8
	A18	75	61.8	70.5	71.4	71.3	64.3	63.5
	A19	100	65	86.7	100	94	90.0	73.3
	A19.1	100	18.4	86.8	100	98	80.9	87.5
Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	A20	66.7	85	76.7	100	100	96.7	100.0
	A21	80	85	86.7	63.3	100	90.0	100.0
Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	A22	67.5	33.8	51.9	61	61.1	70.5	71.2
	A23	68.3	26.8	46.7	61	59.8	64.4	53.8
	A24	61.7	38.3	56	60	59.7	67.0	80.6
	A26	48.3	54.7	65	69.2	59.5	76.8	58.3

ШУДАРГА ЁС,
ХӨГЖИЛ
ДЭВШИЛД

Энэхүү судалгааны тайланг “Авлигатай тэмцэх газар”-ын захиалгаар “Бодлогын шийдэл” ТББ бэлтгэв. Тайланд тусгагдсан мэдээлэл нь захиалагчийн өмч тул зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлах, хувиан олшруулахыг хориглоно.